

UNIVERZITET U BEOGRADU
EKONOMSKI FAKULTET

MASTER RAD

Tema:

ULOGA I ZNAČAJ GRUPACIJE BRICS U SAVREMENOJ MEĐUNARODNOJ TRGOVINI

Mentor:

Prof. dr Ivana Popović Petrović

Student:

Aleksa Jevtić

Broj indeksa: 2013/22

Beograd, 2025.

IZJAVA O ORIGINALNOSTI RADA

“Potvrđujem da je ovaj master rad rezultat mog ličnog truda i posvećenosti. Sve korišćene izvore i bibliografske reference su tačno i jasno navedene kako u sažetku, tako i unutar literature rada.”

Aleksa Jevtić

SADRŽAJ

APSTRAKT	iv
ABSTRACT	v
UVOD	1
1. GLOBALIZACIJA I NASTANAK BRICS-a	4
1.1. Pojam globalizacije.....	4
1.2. Pozicija zemalja BRICS-a u svetu	7
1.3. Savremena međunarodna trgovina	10
1.3.1. Trgovina zemalja članica BRICS-a.....	16
2. OSNIVANJE BRICS-a	19
2.1. Pojam i nastanak BRICS-a.....	19
2.2. Članice BRICS-a.....	21
2.2.1. Brazil.....	24
2.2.2. Rusija	25
2.2.3. Indija	27
2.2.4. Kina.....	28
2.2.5. Južnoafrička Republika.....	32
2.3. Aspekti pridruživanja Južnoafričke Republike u BRICS-u	34
2.4. Dijalog i sfera interesa unutar BRICS saveza	35
2.5. Karakteristike međusobne saradnje zemalja BRICS-a.....	41
2.6. Uloga i pozicija BRICS-a u svetskoj privredi	43
2.7. Osnovni motivi za pridruživanje integraciji.....	51
3. TOKOVI KAPITALA ZEMALJA BRICS	55
3.1. Aranžman o kontingentnim rezervama	56
3.2. Nova razvojna banka.....	58
3.2.1. Organizaciona struktura	59
3.3. Promocija nacionalnih valuta članica BRICS-a	60
3.4. Uticaj "Pojasa i puta" Kine na svetsku privredu.....	61
4. PERSPEKTIVE JAČANJA BRICS-a	66
4.1. Pravci proširenja BRICS-a	67
4.2. BRICS i novo nesvrstavanje	68
ZAKLJUČAK	70

DODACI	72
LITERATURA	73

APSTRAKT

Predmet ovog rada je istraživanje uloge i značaja BRICS grupe u savremenoj međunarodnoj trgovini. Skraćenica BRICS označava pet velikih privreda: Brazil, Rusija, Indija, Kina i Južna Afrika. Ova grupa zemalja je postala važan faktor u svetskoj privredi i trgovini tokom poslednjih decenija. Kroz rad će se analizirati različiti aspekti uloge BRICS-a u međunarodnoj trgovini, uključujući ekonomske faktore, trgovinske sporazume, političke odnose, kao i opšti uticaj na perspektive međunarodne trgovine. U analizu će biti uključene i konkretne inicijative i projekti koje su članice BRICS-a preduzele kako bi unapredile svoj trgovinski položaj i olakšale ekonomske veze među sobom. Videćemo koji su to izazovi i potencijalne koristi za BRICS zemlje u okviru savremene međunarodne trgovine, uključujući pitanja kao što su zaštita intelektualne svojine, trgovinski konflikti, regionalna integracija i perspektive buduće saradnje. Na osnovu analize BRICS grupe u kontekstu međunarodne trgovine, ovaj rad pruža dublje razumevanje dinamike globalnog trgovinskog sistema i uloge koju ova grupa zemalja ima u oblikovanju budućnosti međunarodne ekonomske saradnje. Značaj BRICS grupe u savremenoj međunarodnoj trgovini će biti predstavljen kroz kompleksnu interakciju između velikih privreda, kao i kroz uočavanje njihove sposobnosti da oblikuju tokove međunarodne trgovine i suoče se sa svim problemima koji se sve intenzivnije pojavljuju na međunarodnoj sceni.

Ključne reči: BRICS, savremena međunarodna trgovina, trgovinski sistem

ABSTRACT

The subject of this paper is the study of the role and significance of the BRICS group in modern international trade. The acronym BRICS stands for five major economies: Brazil, Russia, India, China and South Africa. This group of countries has become an important factor in the global economy and trade over the past decades. The paper will analyze various aspects of BRICS's role in international trade, including economic factors, trade agreements, political relations and the overall impact on international trade perspectives. The analysis will also include specific initiatives and projects undertaken by the BRICS members in order to improve their trade position and facilitate economic ties among them. We will examine the challenges and potential benefits for the BRICS countries within the framework of modern international trade, addressing issues such as intellectual property protection, trade conflicts, regional integration and future cooperation prospects. Based on the analysis of the BRICS group in the context of international trade, this paper provides a deeper understanding of the dynamics of the global trading system and the role this group of countries plays in shaping the future of international economic cooperation. The importance of the BRICS group in modern international trade will be presented through the complex interaction between large economies and their ability to shape global trade flows and address the growing challenges on the international stage.

Key words: BRICS, modern international trade, trade system

UVOD

U vremenu brzih promena i globalne povezanosti, međunarodna trgovina postaje suštinski faktor u oblikovanju ekonomske sudbine nacija širom sveta. Glavna tema u ovom radu je grupa zemalja koja čini BRICS, odnosno Brazil, Rusija, Indija, Kina i Južna Afrika. Ona se veoma ističe u globalnom poretku, ne samo zbog svoje ekonomske snage, već i zbog svoje sposobnosti da formuliše zajedničke interese i utiče na međunarodne trgovinske tokove. Ova grupacija, sa svojom raznolikošću i jedinstvenim ekonomskim karakteristikama svake članice, postala je nezaobilazna sila u međunarodnoj trgovini.

Ovaj master rad istražuje ulogu i značaj BRICS grupacije u savremenoj međunarodnoj trgovini, analizirajući uticaj njenih članica na globalnu ekonomsku dinamiku, trgovinske tokove, kao i implikacije njihove saradnje na nacionalne privrede i šire. Pristupićemo u radu ekonomskim, političkim i strateškim aspektima u kojima BRICS ispoljava svoj uticaj. Pitanja koja će se razmatrati obuhvataju odnos članica prema multilateralnim trgovinskim institucijama, inovacije u trgovinskim praksama, do potencijalnih izazova sa kojima se suočava ova grupacija u dinamičnom globalnom okruženju.

U savremenoj svetskoj privredi, gde se međunarodna trgovina pokazuje kao ključni pokretač ekonomske aktivnosti, grupacija BRICS prikazuje se kao entitet koji ne samo da odražava promene u međunarodnim ekonomskim odnosima, već i aktivno oblikuje tokove međunarodne trgovine. Sa svojim velikim ekonomskim rastom, članice BRICS-a postavljaju nove standarde i paradigme u međunarodnim odnosima. Videćemo da se grupacija širi i da sve više zemalja ima želju za priključenjem.

U radu smo se posvetili detaljnoj analizi uloge i značaja BRICS grupacije u međunarodnoj trgovini, sa fokusom na dinamiku unutar same grupacije i njen uticaj na međunarodne trgovinske tokove. Imajući u vidu da je svaka članica BRICS-a jedinstvena po svojim ekonomskim karakteristikama, kulturnom nasleđu i političkim usmerenjima, istraživanje će duboko prodirati u složenost njihove trgovinske saradnje i njen doprinos globalnom ekonomskom poretku.

Ovaj rad ima za cilj da pruži predviđanje budućih tokova trgovine, koji se očekuju u okviru BRICS-a, a i izvan same integracije. Kroz sveobuhvatan pristup, cilj je istaći ključne faktore koji čine BRICS značajnim u savremenoj međunarodnoj trgovini i otvoriti put za dalje istraživanje u ovoj dinamičnoj oblasti globalne ekonomske interakcije.

Predmet ovog rada je uloga i značaj BRICS grupe u savremenoj međunarodnoj trgovini. Ovaj rad će analizirati kako BRICS grupa utiče na globalnu ekonomsku dinamiku kroz svoje aktivnosti u oblasti međunarodne trgovine. Aktuelnost ove tematike je dan danas pod lupom mnogih zvaničnika u svetu. Napredovanjem i razvojem, ove zemlje postaju bitan segment svetske privrede.

Najveća pažnja ovog rada je usmerena na što bolje razumevanje uloge i značaja BRICS grupe u međunarodnoj trgovini. Neki od opštih ciljeva istraživanja su analiza ekonomske snage svake članice BRICS grupe i njihovog doprinosa svetskoj trgovini, zatim ispitivanje trgovinskih inicijativa, sporazuma i projekata koje su članice BRICS grupacije razvile kako bi unapredile svoj trgovinski položaj, istraživanje faktora koji oblikuju trgovinske odnose unutar BRICS grupe, procenjivanje uticaja BRICS grupe na globalnu trgovinsku arhitekturu i ekonomsku ravnotežu, analizu izazova i perspektiva za buduću razmenu unutar BRICS grupe. Kroz ostvarivanje ovih ciljeva, možemo reći da ovaj rad ima za cilj doprineti boljem razumevanju kako BRICS grupa oblikuje savremeni koncept međunarodne trgovine i kako utiče na sveobuhvatno kretanje svetske privrede.

Činjenica da BRICS grupacija ima značajnu ulogu u savremenoj međunarodnoj trgovini, utiče na očekivani doprinos ove grupe zemalja u pogledu uravnoteženja ekonomske i političke ravnoteže na globalni nivo. Da bi se to pokazalo, u radu su analizirani podaci koji pokazuju da BRICS doprinosi promeni tradicionalnih trgovinskih odnosa i utiče na globalnu trgovinsku arhitekturu. Zatim je analiziran uticaj politike i diplomatskih odnosa između članica grupacije BRICS, koji utiču na dinamiku njihove međunarodne trgovine. Analizom je takođe uočena i povezanost između trgovinskih sporazuma koje BRICS zemlje sklapaju sa drugim zemljama i njihovog trgovinskog rasta. Na kraju, članice BRICS grupacije, posebno Indija i Kina, ostvaruju značajan ekonomski uticaj u svetu putem svojih trgovinskih aktivnosti, što utiče na povećanje obima i vrednosti međunarodne trgovine.

Pristupilo se upotrebi deskriptivne statistike, na osnovu prikupljenih podataka i analize postojećih informacija, izveštaja, statistika i literature vezane za trgovinske aktivnosti članica BRICS grupacije. To uključuje analizu trgovinskih podataka, sporazuma, političkih izjava i drugih relevantnih dokumenata. Pored pojedinačne analize BRICS zemalja, komparativna analiza grupacije sa drugim regionalnim, ili bilateralnim trgovinskim integracijama može pomoći u oceni specifičnih karakteristika i efekata BRICS trgovinskih odnosa.

1. GLOBALIZACIJA I NASTANAK BRICS-a

Globalizacija kao kompleksan i dinamičan proces, definiše se na različite načine od strane mnogih autora. Poslednja je faza u kontinuiranom procesu društvenih promena i transformacije nacionalnih ekonomija u svetsku ekonomiju. U osnovi, globalizacija se često predstavlja kao postepeno uklanjanje prepreka protoku dobara, kapitala, ljudi, tehnologije i ideologije među zemljama (Šporer 2000). Globalizacija se može prikazati i kao proces stvaranja mreža veza između učesnika na različitim udaljenostima, povezanih kroz različite tokove, uključujući ljude, informacije, ideje, kapital i dobra. Ovaj proces narušava nacionalne granice, integriše nacionalne ekonomije, kulture, tehnologije i menadžment, stvarajući složene međusobne odnose zavisnosti (Gigli, Haelg i Sturm 2018).

1.1. Pojam globalizacije

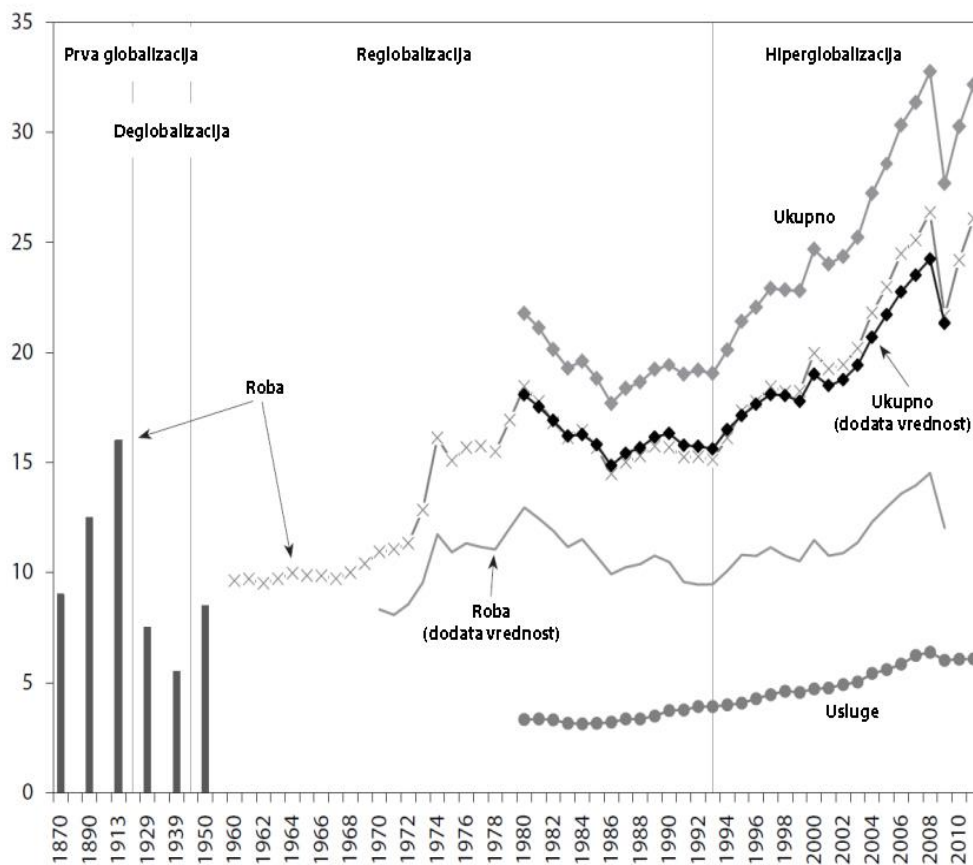
Globalizacija ne predstavlja samo fenomen ograničen na moderno doba, već je to dugoročni proces koji prati evoluciju sveta. Postoje različite perspektive na razvoj globalizacije kroz istoriju, a sam proces globalizacije obično se deli na nekoliko faza. Prema Hobermanu (2014), globalizacija je započela uspehom evropskih istraživača u geografskim otkrićima, posebno Kolumbovim otkrićem Amerike 1492. godine. (Hoberman, 2014) Početkom 1840-ih i 1850-ih uočena je prva faza globalizacije, dok Hoberman tvrdi da je to zapravo druga faza globalizacije. Događaji koji su doprineli globalizaciji sredinom XIX veka su: (O'Rourke & Williamson, 1999). Zakon o kukuruzu u Engleskoj 1846. godine, prve masovne migracije ljudi u Irskoj zbog gladi 1845. godine, i izgradnja prvog podvodnog telegrafskog kabla ispod Lamanša 1851. godine, koji je povezo finansijska tržišta Londona i Pariza. Stručnjaci se slažu da se ova faza završila sa početkom Prvog svetskog rata 1914. godine.

Posle Prvog svetskog rata usledile su Velika depresija i Drugi svetski rat. Sledeća faza globalizacije započela je tek nakon završetka Drugog svetskog rata i traje do danas. Hoberman naziva ovu fazu modernom globalizacijom. Tokom devedesetih godina, globalizacijski proces postao je brži nego ikada u istoriji, a neki naučnici ga smatraju posebnom fazom - hiperglobalizacijom.

Termin "hiperglobalizacija" uveo je Dani Rodrik 2011. godine. Hiperglobalizacija je termin koji označava intenzivno i ubrzano povezivanje privreda, kultura i društava kroz napredak tehnologije, trgovine, komunikacija i međunarodnih odnosa. Ovaj fenomen karakteriše sve brži protok kapitala, ljudi, informacija i ideja, što dovodi do smanjenja nacionalnih granica i jačanja međuzavisnosti između zemalja. Subramanian i Kessler identifikuju četvrtu fazu globalizacije kao hiperglobalizaciju od 1993. godine do danas. (Subramanian & Kessler, 2013)

Kao dokaz tome autori koriste odnos između svetske trgovine i svetskog BDP-a: od 1850-ih do 1914. godine, udeo trgovine u BDP-u povećao se sa 9% na 16%, zatim tokom perioda svetskih ratova i Velike depresije opao na 5,5%, da bi se tek krajem 1970-ih ponovo vratio na nivo iz 1914. godine. Tokom četvrte faze, udeo izvoza roba i usluga u svetskom BDP-u porastao je na 33% u 2011. godini. Na grafikonu broj 1, videćemo kako su izgledale faze globalizacije.

Graikon 1: Faze globalizacije kroz istoriju

Izvor: Subramanian, A., Kessler, M. (2013). The Hyperglobalization of Trade and Its Future. *Working Paper* 13-6, str. 39.

Autori istraživanja čiji su rezultati vidljivi na prethodnom grafikonu koriste zvanične podatke iz različitih izvora, za proračun i analizu spoljnotrgovinske razmene. Fokus je stavljen na obim spoljnotrgovinske razmene kao jedan od ključnih faktora, dok se drugi aspekti globalizacije ignorišu. (Subramanian & Kessler, 2013) Korišćeni su u zemljama koje su se približavale SAD-u, beležeći značajan rast i razvoj u poređenju sa SAD-om nakon 1990-ih. Prema njihovim nalazima, čak 75% zemalja u razvoju konvergira ka SAD-u u poređenju sa svega 30% pre 1990-ih.

Nekoliko faktora se izdvaja koji su usloveli nastanak globalizacije, ili pojavu hiperglobalizacije, a to su:

- Prestanak postojanja SSSR-a i pad Berlinskog zida 1989-1991. godine, označavajući kraj Hladnog rata, otvorilo je put za poboljšanu razmenu znanja, tehnologija, dobara, usluga i kapitala između "Zapadnog" i "Istočnog" bloka. Ovaj događaj je eliminisao političke prepreke i omogućio širi ekonomski rast. Mada, ovo je dilema i pitamo se da li su ovi događaji uzrokovali razvoj globalizacije, ili je globalizacija izazvala ove događaje.
- Razvoj informacionih tehnologija je značajno uticao na proces hiperglobalizacije. Smanjenje troškova komunikacije i razmene informacija zahvaljujući tehnološkom napretku doprinose brzom rastu svetskog izvoza. Ovaj razvoj prepoznaje se kao nova faza globalizacije povezana sa smanjenjem troškova komunikacije i razmene ideja. Iznenadni rast globalizacije u poslednjim decenijama povezan je sa drastičnim smanjenjem troškova komunikacije, iako su troškovi transporta ostali relativno niski.
- Liberalizacija trgovine i smanjenje trgovinskih barijera: Početak 1990-ih godina obeležen je potpisivanjem međunarodnih trgovinskih ugovora (kao što je NAFTA i WTO) koji su smanjili carinske prepreke i podstakli slobodnu trgovinu između država. Ovaj proces je omogućio lakši pristup tržištima, čime su kompanije mogle brže širiti svoje operacije na globalnom nivou.
- Privatizacija i deregulacija: Mnoge zemlje su privatizovale svoje državne kompanije, što je omogućilo privatnim investitorima i multinacionalnim kompanijama da šire svoje poslovanje širom sveta. Deregulacija tržišta, posebno u sektorima kao što su finansije, energija i transport, omogućila je globalnom kapitalu lakši pristup tržištima.

- Porast međunarodnih migracija: Rastući migracioni tokovi, posebno radne snage, doveli su do jače međusobne povezanosti globalnih tržišta rada. To je omogućilo lako kretanje ljudi i ideja, kao i proširenje kulturnih uticaja.

Merenje globalizacije nije ni malo lak zadatak, zbog različitih aspekata koji je čine. *KOF Globalization Index*, predstavlja jedan od indeksa za praćenje globalizacije. (Dreher, 2003) *Maastricht Globalization Index (MGI)*, koji su razvili Martens i Ziveitz 2006. godine, takođe predstavlja sveobuhvatan metod za merenje globalizacije. (Martens & Ziveitz, 2006)

Ekonomska dimenzija globalizacije ima podelu na trgovinsku i finansijsku globalizaciju. Trgovinska globalizacija odnosi se na slobodu kretanja roba i usluga između zemalja, uklanjanje barijera u trgovini, dok finansijska globalizacija obuhvata kretanje kapitala i investicija između zemalja. Ovi indeksi omogućavaju analitičarima i istraživačima da kvantifikuju u kojoj meri različite zemlje učestvuju u ovom globalnom procesu. Važno je naglasiti da, iako se ekonomska dimenzija često koristi kao pokazatelj globalizacije, ona ne uzima u obzir sve njene aspekte, uključujući socijalne faktore, stvaranje kompleksnih i sveobuhvatnih slika o globalnim promenama.

1.2. Pozicija zemalja BRICS-a u svetu

Mnogi ekonomisti proučavaju uticaj globalizacije na različite zemlje, ili grupe zemalja, kao što su Evropska unija, jugoistočna Azija, zemlje u razvoju, itd. Ova istraživanja često pokušavaju grupisati zemlje prema određenim aspektima, poput geografskih, političkih, ekonomskih, kako bi bolje razumeli kako globalizacija utiče na te grupe zemalja.

Ovaj rad se fokusira na proučavanje uticaja ekonomske globalizacije na zemlje BRICS-a. Zemlje BRICS-a karakteriše veliki broj stanovnika, što predstavlja oko 40% ukupne svetske populacije, kao i relativno jeftina radna snaga, obilje resursa neophodnih za ekonomski rast, aktivno učešće i veliki uticaj na međunarodne odnose i poslovanje u celini.

Termin "BRIC" se pojavio 2001. godine nakon rada Džima O'Neila, ekonomiste iz Goldman Saksa, u kojem je analizirao ekonomske pokazatelje zemalja BRIC-a u odnosu na zemlje G7. (O'Neill, 2001) Tada je udeo zemalja BRIC-a u svetskom BDP-u već bio značajan, a posebno se isticao porast Kine koja je postala jedan od najvećih svetskih trgovaca. O'Nil je naglasio značaj rastućih privreda BRICS-a i njihov uticaj na svetsku privredu, predviđajući njihovu ključnu ulogu u budućim razgovorima predstavnika vodećih svetskih privreda.

Nakon 2001. godine, koncept BRIC-a sve više je prelazio iz čisto investicione analize u geopolitički narativ. Tokom tog vremena, sve četiri članice Brazil, Rusija, Indija i Kina, beležile su visoke stope ekonomskog rasta, često premašujući rast razvijenih privreda. Kina i Indija su posebno privukle pažnju kao globalni industrijski i informatički centri, dok su Brazil i Rusija, kao veliki izvoznici sirovina, profitirali od rasta cena energenata i sirovina na svetskom tržištu. Uprkos tome što formalna institucionalna saradnja među zemljama BRIC još nije postojala, sve češće su se sastajali na marginama međunarodnih foruma poput G20 i UN, gde su iznosili zajedničke stavove o reformi globalnih finansijskih institucija. Povećana koordinacija glasanja u međunarodnim organizacijama, kao i pozivi na veću zastupljenost zemalja u razvoju u MMF-u i Svetskoj banci, dodatno su pojačali njihovu vidljivost na globalnoj sceni. U tom periodu, BRIC je postajao prepoznatljiv simbol promene globalnog ekonomskog poretka, iako još uvek bez zvanične organizacione strukture.

Od 2009. godine, zemlje BRIC-a su počele redovno održavati skupove. Pojava "S" u skraćenici označava Južnoafričku Republiku (JAR), predstavlja značajan moment u evoluciji ovog političkog i ekonomskog bloka. U decembru 2010. godine, Južnoafrička Republika im se pridružila na njihov poziv. Ulazak JAR-a u BRICS, značajno je promenio percepciju BRICS-a sa "investicione kategorije" u "politički blok". (Stuenkel, 2013) Međutim, postavljaju se pitanja o tome da li JAR zaslužuje da bude deo BRICS-a s obzirom na svoju ekonomsku veličinu, a tvorac akronima BRIC je istakao da je JAR značajno manja ekonomija u poređenju s drugim članicama.

Ima mišljenja da je uključivanje Južnoafričke Republike doprinelo koordinisanoj spoljnoj politici sa ostalim članicama, poboljšavajući sliku BRICS-a kao predstavnika zemalja u razvoju na svetskom nivou. Studije pokazuju brz rast privreda u zemljama BRICS-a, ali postoje razlike u

odnosu na razvijene zemlje, posebno u tehnološkom razvoju i istraživačkim kapacitetima. (Narlikar, 2010)

Studije koje govore o ekonomskom rastu BRICS zemalja, uz napomenu o razlikama u tehnološkom i istraživačkom kapacitetu, obuhvataju duži vremenski okvir, najčešće:

- period od 2000. do sredine 2010-ih,
- sa naglaskom na post-2001. fazu ubrzane integracije u svetsku privredu (posebno Kine i Indije),
- kao i razlike u ulaganjima u R&D (istraživanje i razvoj) u odnosu na zemlje G7.

Analize o privlačenju investicija u zemlje BRICS-a ukazuju nam na faktore koji su uticali na povećanje investicija, kao što su veličina tržišta, ekonomska stabilnost, troškovi rada, infrastrukturni kapaciteti i trgovinska otvorenost. Strane direktne investicije su privlačile razne faktore u zemlje BRIC-a od 1975. do 2009. godine, (Ranjane, S., & Agraval, 2010) i sve to ukazuje na važnost svih navedenih faktora u privlačenju stranih investicija. Beausang (2012) pokušava prognozirati budućnost članica BRICS-a u globalizovanom svetu, dok drugi ekonomisti analiziraju posebno Kinu i Indiju, dve najveće zemlje po broju stanovnika, i njihov uticaj na globalizaciju.

Neki Autori su suzdržani u pogledu prognoze o dugoročnoj održivosti rasta zemalja BRICS-a, tvrdeći da će njihov uticaj na globalni poredak biti privremen i uslovljen unutrašnjim strukturnim slabostima. Ukazuje na sledeće izazove sa kojima će se BRICS suočavati u budućnosti: (Sachs & Woo, 2015)

- politička nestabilnost,
- institucionalne slabosti,
- nedovoljna ulaganja u obrazovanje i inovacije,
- i potencijalni demografski izazovi.

Sa stanovišta 2025. godine, može se reći da su neki njeni stavovi bili opravdani posebno kada je reč o usporavanju rasta u Brazilu i Južnoj Africi, kao i o institucionalnim izazovima u Rusiji. Međutim, Kina i Indija su nastavile da jačaju svoj uticaj, ne samo u ekonomskom, već i u

tehnološkom i geopolitičkom smislu, što delimično opovrgava rezultate prethodno opisanog istraživanja prema kom BRICS zemlje neće dugoročno dominirati globalnom ekonomijom.

1.3. Savremena međunarodna trgovina

Međunarodna trgovina predstavlja privrednu aktivnost koja uključuje razmenu roba, usluga i proizvoda intelektualne svojine preko granica nacionalnih privreda, a regulisana je od strane nacionalnih privreda i međunarodnih ekonomskih organizacija. Bazične karakteristike međunarodne trgovine obuhvataju elemente inostranosti, učešće nacionalnih privreda kao glavnih subjekata, prisustvo međunarodnih ekonomskih organizacija i transnacionalnih preduzeća, kao i razmenu roba, usluga i proizvoda intelektualne svojine. Preduzeća i pojedinci su nosioci međunarodne trgovine, a plaćanja se obično obavljaju u novcu, mada mogu biti delimično, ili potpuno, u robi i uslugama. (Bjelić, 2011)

Nacionalne privrede, kao subjekti međunarodne trgovine, donose pravila i regulative kako bi olakšale ovo poslovanje. Trgovina se može odvijati pod posebnim uslovima putem preferencijalne trgovine ili, suprotno, biti ograničena. Regionalne ekonomske integracije, dodatno oblikuju pejzaž međunarodne trgovine. Nacionalne privrede kroz svoje zakonodavstvo, carinske politike i sporazume određuju pravila međunarodne trgovine, dok regionalne integracije utiču na njeno usmeravanje, olakšavanje, ili ograničavanje stvaranjem zajedničkih tržišta i preferencijalnih uslova razmene.

Različite vrste međunarodne trgovine uključuju intraregionalnu, ekstraregionalnu i interregionalnu trgovinu, intersektorsku trgovinu, intraindustrijsku trgovinu, nevidljivu trgovinu (trgovinu uslugama), intrazonsku trgovinu, kao i vezanu trgovinu i kontratrgovinu. Ova raznolikost elemenata ukazuje na kompleksnost međunarodne trgovine i njen značajan uticaj na svetsku privredu.

Međunarodna trgovina obuhvata različite oblike i modele razmene koji zavise od geografskih, sektorskih i institucionalnih karakteristika. Intraregionalna trgovina podrazumeva razmenu dobara i usluga unutar istog regiona, kao što su, na primer, članice Evropske unije ili ASEAN-a. Suprotno

tome, ekstraregionalna trgovina obuhvata razmenu između jedne zemlje ili regiona i zemalja koje se nalaze van tog područja, dok interregionalna trgovina označava razmenu između dva različita regiona, npr. između Latinske Amerike i Azije. Sa sektorskog aspekta, intersektorska trgovina se odnosi na razmenu između različitih grana privrede, kao što su izvoz sirovina za uvoz gotovih proizvoda, dok intraindustrijska trgovina podrazumeva razmenu sličnih proizvoda unutar iste industrijske grane – primer za to je međusobna trgovina automobilima između razvijenih zemalja. Nevidljiva trgovina, poznata i kao trgovina uslugama, obuhvata razmenu nematerijalnih dobara kao što su IT usluge, turizam, finansije i transport. Intrazonska trgovina predstavlja razmenu unutar carinske ili monetarne unije, gde se trgovina obavlja bez prepreka i carina, kao što je to slučaj među članicama evrozone. Vezana trgovina označava uslove gde se uvoz određene robe vezuje za izvoz drugih proizvoda, što je često slučaj u bilateralnim aranžmanima. Konačno, kontratrgovina predstavlja nenovčanu razmenu dobara ili usluga, i često se koristi u situacijama kada su devizna sredstva ograničena ili kada postoje političke ili ekonomske barijere. Ove raznovrsne forme trgovine ukazuju na kompleksnost i prilagodljivost međunarodne ekonomske saradnje u savremenim uslovima globalizacije.

Tokom 2019. godine, SAD su bila najveći svetski izvoznik. Međutim, kada se analizira samo izvoz roba, Kina zauzima vrh liste. Od 2009. godine, Kina je prestigla Nemačku i postala najveći svetski izvoznik roba. Ipak, ako se uzmu u obzir i usluge, SAD su danas najveći svetski izvoznici.

Učesnici u spoljnoj trgovini pristupaju realizaciji spoljnotrgovinskih poslova kako bi nabavili proizvode iz inostranstva koji su ili jeftiniji, ili kvalitetniji od onih koje mogu proizvesti kod kuće, među brojnim drugim razlozima. Svima je poznato da se Nemačka ističe proizvodnjom visokokvalitetnih i tehnološki naprednih proizvoda, što objašnjava njihovu visoku poziciju na listi najvećih svetskih izvoznika. Kina proizvodi ogroman spektar proizvoda koje često može proizvoditi po nižim cenama od drugih zemalja. Sjedinjene Američke Države, kao jedan od najvećih svetskih izvoznika, poseduju sofisticiranu tehnologiju i obimne poljoprivredne resurse.

Razmena roba i usluga je neprekidna. Izvoz se odnosi na prodaju robe kompanijama koje se nalaze u stranoj zemlji, dok se uvoz odnosi na proizvode kupljene od kompanija strane druge zemlje. U kontekstu izvoza i uvoza, često se misli samo na robu, dok usluge često nisu obuhvaćene. Različite

vrste usluga, poput građevinskih usluga, putovanja i turizma, takođe čine značajan deo međunarodne trgovine.

Ipak, zbog neopipljivosti usluga, njihovo prelaženje granica može biti teško evidentirati. Primer izvoza usluga uključuje prikazivanje filmova u inostranstvu, gde se zarada ostvaruje širom sveta. Trend globalne proizvodnje se takođe primećuje, a kompanije koje organizuju proizvodnju širom sveta nazivaju se transnacionalnim kompanijama. Neki od primera su konsultatske usluge, konsultanti pružaju stručne savete i preporuke klijentima, ali nemaju fizički proizvod koji može da se opipa ili meri. Efikasnost i kvalitet usluge zavise od stručnosti i iskustva, što je teško kvantifikovati. Finansijske usluge, bankarske, osiguravajuće i investicione usluge ne podrazumevaju fizičke proizvode. Njihov kvalitet i vrednost se ogledaju u sigurnosti, brzini i pouzdanosti, što je teško neposredno izmeriti.

Što se tiče dinamike rasta svetskog BDP-a i svetskog izvoza u periodu od 2012. do 2019. godine, možemo istaći da je svetski izvoz tokom ovog perioda rastao po istoj stopi kao i svetski BDP, sa ukupnim rastom od 2,3%. Ovi rezultati ukazuju na usklađenost rasta izvoza i ekonomske aktivnosti na globalnom nivou. Dok je u prethodnom periodu, od 2005. do 2016. godine, prosečni godišnji rast izvoza iznosio je 4,02%, dok je rast BDP-a bio nešto niži, sa prosečnom stopom od 2,75%. Važno je napomenuti da je intenzivniji rast svetskog izvoza zabeležen pre svetske ekonomske krize. Tokom 2009. godine, usled krize došlo je do značajnog opadanja svetskog izvoza od oko 10%. Ipak tokom 2010. i 2011. godine zabeležen je značajan oporavak, dok je u narednim godinama rast bio u skladu sa prosekom. (Bjelić, 2011) Značajan momenat u analizi predstavlja 2019. godina, kada je došlo do značajnog usporavanja rasta svetskog izvoza. Ovo usporavanje može se pripisati padu cena određenih proizvoda, ali i trgovinskim tenzijama između SAD i Kine, što je uticalo na globalnu ekonomsku dinamiku. Rast svetskog BDP-a pokazao je izvesne fluktuacije tokom perioda do svetske ekonomske krize, sa nešto sporijim rastom tokom 2008. godine i padom tokom 2009. godine. Nakon ovog perioda, svetska privreda je ponovo beležila rast.

Spoljnotrgovinski bilans zemlje određuje se kao razlika između ukupne vrednosti izvoza i ukupne vrednosti uvoza. Kada zemlja izvozi više nego što uvozi, to rezultira trgovinskim suficitom, kao

što je situacija sa Kinom. Nasuprot tome, zemlje koje više uvoze nego što izvoze, imaju trgovinski deficit, što je slučaj sa SAD-om. Pored analize ukupnog trgovinskog bilansa, često se posmatra i bilateralni trgovinski bilans, koji predstavlja razliku između izvoza i uvoza između dve zemlje.

Predstavljanje trgovinskog deficita, ili suficita postaje problematično kada se fokusira na bilateralne trgovinske bilanse dve zemlje, kao što su SAD i Kina. Da bismo bolje razumeli ovu činjenicu korist ćemo sledeći primer. Kada iPod napusti pristanište u Kini i stigne do SAD-a, njegova vrednost iznosi oko 150 dolara. Na američkom tržištu, ovaj proizvod se prodaje po ceni od 299 dolara, ali samo 4 dolara od te sume predstavljaju dodatnu vrednost Kine, odnosno vrednost rada kineskih radnika u procesu sklapanja. Ostatak vrednosti proizvoda dolazi iz uvoženih komponenti iz drugih zemalja, kao što su 73 dolara za hard disk, 20 dolara za displej, 13 dolara za čipove itd. Bez obzira na ovu razdeljenu vrednost, ceo iznos od 150 dolara se računa kao izvoz Kine u SAD. (Feenstra & Taylor, 2014)

Savremenu svetsku privredu karakteriše i pojava ofšora. Primer iPoda ilustruje kako je proizvodnja finalnih proizvoda često decentralizovana i uključuje mnogo zemalja. iPod i njegove komponente proizvode se u postrojenjima u Kini, Tajvanu, Tajlandu, Maleziji, Singapuru, Južnoj Koreji, Češkoj Republici, Filipinima i SAD-u. Ova decentralizacija proizvodnje rezultat je smanjenja transportnih i komunikacionih troškova. Dok se ranije više trgovalo standardizovanim proizvodima isporučivanim na udaljena tržišta, danas je često više zemalja uključeno u proizvodnju gotovih proizvoda, što je dovelo do pojave globalnih lanaca vrednosti (*GVCs*). Ova funkcija međunarodne trgovine i proizvodnje poznata je kao ofšoring (*offshoring*). (Ćuzović, 2021)

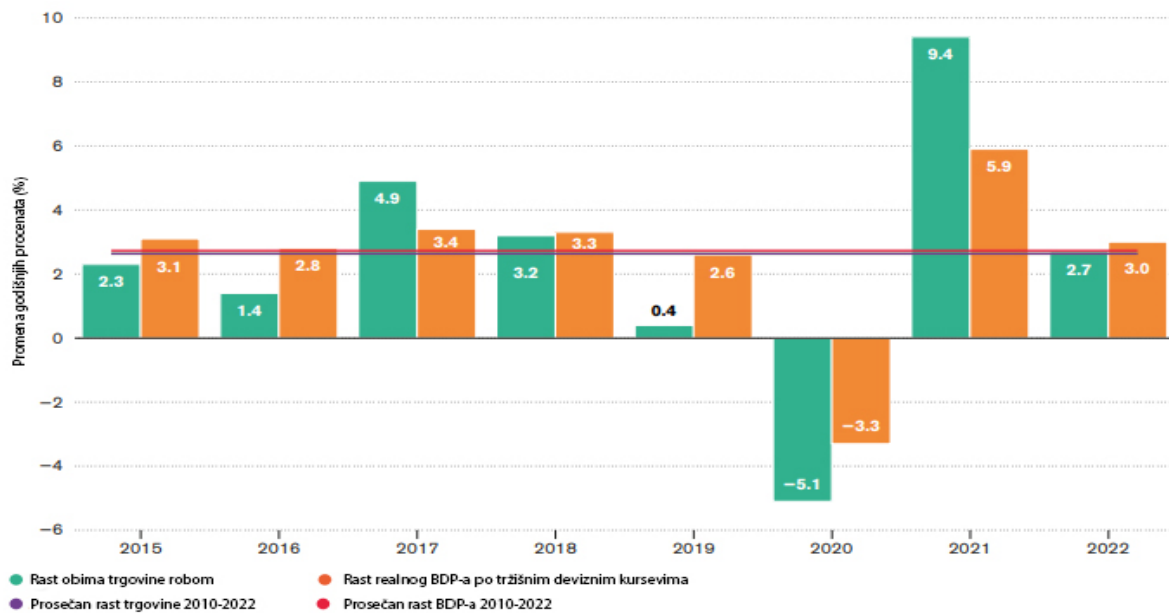
Pandemija Covid-19 je značajno uticala na globalne proizvodne lance i promenila ulogu ofšoringa u savremenoj privredi. Ograničenja u transportu, poremećaji u lancima snabdevanja i neizvesnost izazvani krizom podstakli su kompanije da preispitaju svoju strategiju proizvodnje i da smanje zavisnost od dalekih i složenih međunarodnih lanaca. U svetu globalizacije, neočekivani šokovi ukazuju na fragilnost sistema. (Bjelić, 2011) Kao odgovor na ove izazove, došlo je do pojave nearšoringa (*nearshoring*), prakse premeštanja proizvodnih kapaciteta bliže domaćem tržištu ili u regione sa manjim rizicima i većom kontrolom nad lancima snabdevanja. Nearšoring omogućava

kompanijama bržu reakciju na promene u potražnji, smanjuje vreme transporta i troškove logistike, kao i rizike povezane sa prekidima u međunarodnim isporukama. Brzina i fleksibilnost postaju imperativi novog ekonomskog doba.

Ovaj trend naročito dobija na značaju u industrijama koje zahtevaju visoku fleksibilnost i pouzdanost, ali i u situacijama kada političke, ili trgovinske tenzije dodatno komplikuju globalnu saradnju. Takođe, *nearshoring* može podstaći razvoj lokalnih i regionalnih ekonomija, jer se proizvodnja vraća bliže izvorima sirovina i u prvobitne industrijske centre. Iako ofšoring i dalje ima važnu ulogu u globalnoj ekonomiji, Covid-19 je pokrenuo tranziciju ka održivijim i otpornijim proizvodnim modelima, u kojima nearshoring zauzima sve značajnije mesto. Sada ćemo predstaviti obim svetske trgovine i rast BDP-a u periodu od 2015. do 2022. godine. Kao što je poznato u tom intervalu ceo svet je bio u velikom problemu zbog pandemije virusa Covid-19, što je naravno uticalo na celokupnu svetsku ekonomiju.

U 2022. godini, globalni rast robne trgovine značajno je usporen, prvenstveno usled dešavanja u Ukrajini, što je rezultiralo iznenadnim porastom cena robe. Očekivanja su bila da će i u 2023. godini rast trgovine ostati slabiji, delom zbog visokih kamatnih stopa koje su i dalje imale uticaj na ekonomsku aktivnost. Ove okolnosti stvaraju izazove za svetsku trgovinu, posebno zbog povećane nesigurnosti i promenljivosti cena, što može imati dalje posledice na globalnu ekonomiju. Na sledećem grafikonu videćemo kako se kretao obim svetske robne trgovine i kako je rastao BDP.

Grafikon 2: Obim svetske robne trgovine i rast BDP-a. od 2015. do 2022.godine

Izvor: WTO, https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2023_ch3_e.pdf

U 2022. godini, obim svetske trgovine robom povećao se za 2,7% u odnosu na prosek izvoza i uvoza, što je usledilo nakon izuzetnog rasta od 9,4% u prethodnoj 2021. godini, kada su brojne privrede otpočele oporavak od pandemije COVID-19. Rast trgovine u 2022. pratio je realni rast BDP-a po tržišnim kursovima od 3,0%, što je manje u poređenju sa stopom od 5,9% zabeleženom u 2021. Povećanje trgovine od 2,7% usklađeno je sa prognozama Svetske trgovinske organizacije (STO) koje su date nakon početka dešavanja u Ukrajini, ali je ipak bolje od nekih pesimističnijih scenarija koji su se tada razmatrali. Postojala je zabrinutost u vezi sa mogućim rastom geopolitičkih tenzija, posebno nakon što su ekonomije pokazale tendenciju ka fragmentaciji u konkurentne trgovinske blokove. Prognoze STO za 2025. godinu, ukazuju na stabilizaciju i umereni rast međunarodne trgovine, sa očekivanim povećanjem između 2,5% i 3,5%, pod uslovom da ne dođe do dodatnih velikih geopolitičkih poremećaja, ili ekonomskih šokova. Inflacija i stroži finansijski uslovi i dalje predstavljaju izazov, dok globalne investicije i potrošnja ostaju pod pritiskom. Regionalno, očekuje se da će Azija nastaviti da dominira izvoznim aktivnostima, dok će Evropa i Severna Amerika raditi na jačanju sopstvenih lanaca snabdevanja kroz nearšoring i regionalizaciju. Takođe, sve veći značaj dobijaju digitalne usluge i elektronska trgovina, menjajući strukturu i dinamiku međunarodne razmene. (WTO, 2025)

Krajem XX veka i početkom XXI veka, vrednost međunarodne trgovine robom i uslugama doživela je značajan rast. Tokom 1990-ih, međunarodna trgovina je rasla prosečnom godišnjom stopom od oko 6%, dok je u prvim decenijama XXI veka ta stopa usporena, ali i dalje visoka, sa prosečnim godišnjim rastom između 3% i 5%. Prema podacima STO, ukupna vrednost međunarodne trgovine premašila je 25 triliona američkih dolara do 2020. godine, a nastavila je da raste uprkos izazovima kao što su globalne finansijske krize i pandemija COVID-19. Što se tiče regionalne strukture međunarodne trgovine, Azijsko-pacifički region, predvođen Kinom, postao je najveći trgovinski blok i izvoznik, dok su Sjedinjene Američke Države ostale najveći uvoznik na svetu. Evropska unija zadržala je važnu poziciju kao jedan od vodećih izvoznika i uvoznika, sa snažnim unutarevropskim i globalnim trgovinskim vezama. Trgovinska razmena između ovih glavnih blokova karakteriše kompleksna mreža povezanosti, uz rastuće napetosti i trendove regionalizacije i redefinisivanja lanaca snabdevanja.

1.3.1. Trgovina zemalja članica BRICS-a

Zemlje BRICS-a predstavljaju značajan ekonomski blok čije trgovinske aktivnosti imaju dubok uticaj na svetsku privredu. Tokom protekle decenije, ove zemlje su postale ključni učesnici u međunarodnoj trgovini, doprinoseći velikim vrednostima trgovinske razmene i oblikujući svetske ekonomske tokove.

Najznačajnija članica BRICS-a, Kina, izdvaja se kao najveći svetski izvoznik roba. Njena sposobnost proizvodnje velikog broja proizvoda po konkurentnim cenama čini je ključnim igračem na globalnom tržištu. Sa druge strane, SAD iako su najveći svetski izvoznici usluga, moraju se uzeti u obzir u celokupnom analiziranju trgovinskih tokova.

Zemlje BRICS aktivno saraduju kako bi ojačale svoje međusobne ekonomske veze. Inicijative za smanjenje spoljnotrgovinskih barijera i povećanje investicija unutar bloka svedoče o njihovim naporima da unaprede međusobnu trgovinu. Ova saradnja doprinosi ukupnom rastu i stabilnosti ekonomija uključenih zemalja. Raznovrsnost proizvoda koje izvoze i uvoze zemlje BRICS dodatno obogaćuje njihove ekonomske odnose. Sirovine, gotovi proizvodi, energenti i usluge čine širok spektar različitih proizvoda koji čine osnovu njihove spoljnotrgovinske razmene.

Kao što smo rekli, najvažniju ulogu u svetskoj privredi ima Kina, koja nije samo najveći izvoznik, već i proizvođač visokokvalitetnih i tehnološki naprednih proizvoda. Ova kombinacija čini je centralnim faktorom u određivanju dinamike međunarodne trgovine.

Pored toga zemlje BRICS prepoznaju potrebu za diverzifikacijom svojih trgovinskih partnera i izvora prihoda. Ovaj pristup ima potencijal da smanji njihovu zavisnost od određenih tržišta i poveća stabilnost njihovih privreda. U suštini, spoljnotrgovinske aktivnosti zemalja BRICS imaju kompleksan i značajan uticaj na globalnu ekonomiju. Njihova sposobnost da oblikuju svetske ekonomske trendove i doprinesu rastu svetske trgovine, čini ih ključnim akterima na međunarodnoj sceni.

S obzirom na postojeću značajnu diverzifikaciju spoljnotrgovinskih partnera i izvora prihoda zemalja BRICS, zaključujemo da ove zemlje nastoje da se ne oslanjaju samo na nekoliko trgovinskih partnera ili tržišta, već da šire svoju mrežu spoljnotrgovinskih veza na više zemalja i regiona. Smanjivanje zavisnosti od pojedinačnih tržišta, kao što bi bila prekomerna zavisnost od Kine i SAD, može učiniti njihove privrede otpornijim na spoljne šokove. Time, one povećavaju stabilnost privrede kroz diverzifikaciju izvora prihoda, bilo kroz izvoz različitih vrsta roba i usluga, bilo kroz različite trgovinske kanale.

Takođe što se tiče izazova, politički i trgovinski rizici, uključujući nestabilnost u pojedinim regionima, carinske barijere i sankcije, mogu ograničiti mogućnosti za ulazak na nova tržišta i otežati održavanje stabilnih ekonomskih veza (WTO, 2025). Pored toga, troškovi prilagođavanja proizvoda i usluga različitim tržištima, kao i potreba za unapređenjem infrastrukture i institucionalne podrške, predstavljaju značajne prepreke (Kubendran, 2020). Konkurencija na globalnom tržištu i zaštitne mere koje druge zemlje primenjuju dodatno komplikuju ostvarivanje koristi od diverzifikacije (UNCTAD, 2024). Zbog svega navedenog, uspeh diverzifikacije zahteva strateški pristup, usklađenost ekonomskih politika i intenzivnu regionalnu i međunarodnu saradnju (IMF, 2024).

Sa posebnom pažnjom se posmatra spoljnotrgovinska razmena između Indije i drugih zemalja BRICS-a, suprotstavljajući se uobičajenim stavovima koji sugerišu da su Kina i Rusija jedini dobitnici u ovom bloku. Mnoga istraživanja nisu pridavala značajniju korist Indiji i Južnoj Africi.

Ipak ima onih koji osporavaju takve zaključke, otkrivajući značajan i pozitivan uticaj trgovinskih odnosa između Indije i drugih članica BRICS-a, kako na kratkoročnom, tako i na dugoročnom nivou. Dosadašnja iskustva ukazuju na jačanje spoljnotrgovinskih tokova između Indije i drugih zemalja BRICS-a. Ovaj cilj je postignut promovisanjem domaće proizvodnje u Indiji, korišćenjem Specijalnih ekonomskih zona (SEZ), Oblasti slobodnih izvoznih proizvodnih zona (EOU) i otvaranjem privrede prema drugima. Glavna razlika između ovih zona je u tome što SEZ mogu obuhvatiti šire industrijske aktivnosti, dok su EOU pretežno usmerene na izvoznu proizvodnju. Ove preporuke proizilaze iz prepoznatih potencijalnih koristi koje Indija može ostvariti u svetskoj privredi, postavljajući temelje za održiv i obostrano koristan razvoj trgovinskih veza. (Kubendran, 2020)

2. OSNIVANJE BRICS-a

Ideja o formiranju BRICS-a, je potekla ekonomiste Goldman Sachs-a, Džima O'Nila. On je zajedno sa istraživačima i analitičarima ove investicione banke, rezultate svog istraživanja predstavio u publikaciji pod nazivom "Izgradnja boljih globalnih ekonomskih zemalja BRIC-a" (Building Better Global Economic BRICs). (O'Neill, 2001) Predmet istraživanja u pomenutoj publikaciji bio je ekonomski potencijal i budući rast država koje čine BRIC grupu. Ova inicijativa se javlja krajem 2001. godine, fokusirajući se na zemlje sa najvećim potencijalom na globalnom nivou, a to su Brazil, Rusija, Indija i Kina.

Posle objavljivanja ovog istraživanja, tema BRICS-a dobija na značaju. Postaje analitička kategorija u globalnom kontekstu, obuhvatajući kompletnu ekonomsku, političku, finansijsku i poslovnu sferu. Zatim u akademskom i medijskom smislu, postaje prioritetna tema diskusija i analiza. Ova ideja O'Nila i Goldman Sachs-a postepeno evoluirala i dovodi do zvaničnog formiranja grupe i njenog sveobuhvatnog uticaja na globalnu scenu.

Inicijativa o kojoj se govori jeste ideja i koncept formiranja grupe BRICS, koju je pokrenuo Džim O'Nil i tim ekonomista iz Goldman Sachs-a objavom istraživanja 2001. godine. Ta inicijativa je zapravo analiza i predlog da se identifikuju i prate zemlje u brzom ekonomskom usponu, kao što su, Brazil, Rusija, Indija i Kina, što je postalo osnova za kasniju formalnu saradnju ovih zemalja.

Ta inicijativa O'Nila i Goldman Sachs-a odnosi se na njihovu studiju i analitički koncept iz 2001. godine, koji je potom inspirisao zemlje da uspostave formalni politički i ekonomski savez BRICS, koji je zvanično nastao 2009. godine, kada su se zemlje okupile na prvom samitu u Jekaterinburgu, u Rusiji.

2.1. Pojam i nastanak BRICS-a

Prvi neformalni sastanak predstavnika država Brazila, Rusije, Indije i Kine održan je 2006. godine u Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija. Inicijalno fokusiran na spoljnopolitičku orijentaciju i delovanje ove grupe zemalja, sastanak je doveo do odluke da se rasprava proširi sa polja spoljne

politike na sve aspekte društva u okviru ovih zemalja. Prvi zvanični sastanak održan je u Jekaterinburgu, u Rusiji, 2009. godine, podstaknut globalnom ekonomskom krizom. Koordinacija se proširila sa čisto političkog, na opštedruštveni front. Tokom drugog redovnog sastanka, dodata je Južnoafrička Republika kao članica, transformišući BRIC u BRICS.

Grupacija BRICS, osnovana 2011. godine, ima za cilj promenu globalne dinamike, umanjeње uticaja najbogatijih zemalja i promociju multilateralizma onako kako je osmišljen neposredno nakon II svetskog rata. Razlikuje se od drugih integracionih blokova po tome što nema osnivački akt, čineći ga neformalnim. Rad i struktura BRICS-a nisu zasnovani na povelji, niti ima tačno definisanu organizacionu strukturu. Osnova njegovog postojanja leži u izraženoj želji država članica za međusobnom saradnjom i stvaranjem modernog sveta. Javna volja u međunarodnim odnosima posmatra se kao politički mehanizam, što BRICS-u daje stepen institucionalizacije. (O'Neill, 2001)

Jekaterinburški samit 2009. bio je ključan za jačanje institucionalizacije i političke interakcije unutar BRICS-a. Tokom samita u Kini 2011. proširene su teme na ekonomiju i finansije, pružajući političku podršku zajedničkim projektima u ključnim sektorima. Posle formalnog proširenja na pet država, treći samit, ojačao je položaj BRICS-a, omogućavajući širi dijalog i konsenzus.

Samiti su se vremenom bavili različitim pitanjima, od finansija do političkih odnosa, odražavajući diversifikaciju i prilagođavanje globalnim trendovima. Od prvog BRICS samita 2009. godine, postoji kontinuitet u održavanju samita. Istraživačima često predstavlja izazov situacija oko samita i raspravljanih tema. Pored uspostavljene vertikalne institucionalizacije, države članice BRICS-a takođe teže funkcionalnoj horizontalnoj institucionalizaciji. To znači da će forum ovih pet država biti uključen u širok spektar društvenih akcija. Iako je osnovni motiv za pokretanje saradnje bio ekonomske prirode, zbog bogatstva prirodnim resursima i velikog broja stanovnika, teme rasprave su se proširile na različita pitanja današnjice. Zbog činjenice da su Rusija i Kina stalne članice Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, horizontalna institucionalizacija je opravdana i neophodna na međunarodnom nivou. (O'Neill, 2001) Ove države se bave širokim spektrom pitanja, uključujući ljudsku bezbednost, poljoprivredu, energetiku, bezbednost hrane, informaciono-komunikacione tehnologije, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje i druga aktuelna pitanja.

2.2. Članice BRICS-a

Kao što smo rekli, BRICS predstavlja celinu od pet zemalja koje zajedno čine značajan deo svetske privrede i geopolitike. Ove zemlje dele zajedničke interese i ciljeve, a njihova saradnja ima značajan uticaj na svetsku privredu, politiku i društvo. Čine je pet velikih privreda u razvoju: Brazil, Rusija, Indija, Kina i Južna Afrika. Ova grupa nije formalna međunarodna organizacija kao UN-a ili WTO-a, već multilateralni forum za saradnju u različitim oblastima.

Pored same grupacije BRICS, postoje i pridružene inicijative i institucije koje su proizašle iz saradnje unutar ovog okvira: (Stuenkel, 2015)

- Nova razvojna banka (*New Development Bank – NDB*) – osnovana 2014. godine, sa ciljem finansiranja infrastrukturnih i razvojnih projekata u zemljama članicama i drugim državama u razvoju.
- BRICS Rezervni aranžman (*Contingent Reserve Arrangement – CRA*) – mehanizam koji omogućava međusobnu podršku u likvidnosti u slučaju ekonomskih kriza.
- *BRICS Business Council* – forum privrednika za unapređenje ekonomskih odnosa i ulaganja.
- *BRICS Think Tanks Council i Academic Forum* – omogućavaju istraživačku i naučnu saradnju.

Članice BRICS-a imaju nekoliko zajedničkih karakteristika, među kojima se izdvaja njihova velika teritorijalna površina i brojno stanovništvo, pri čemu ove zemlje zajedno čine više od 40% svetskog stanovništva.

U sledećoj tabeli ćemo predstaviti demografsku analizu zemalja članica BRICS-a, počev od 2000. do 2019. godine.

Tabela 1: Demografska analiza država članica BRICS-a

	2000.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Ukupan broj stanovnika u milionima											
Brazil	173,4	195,5	197,4	199,2	201	202,8	204,5	206,1	207,7	208,5	210,1
Rusija	146,6	142,8	143	143,2	143,5	146,1	146,4	146,7	146,8	146,8	146,8
Indija	996,9	1177	1211	1232	1248	1264	1280	1295	1309	1323	1333
Kina	1263	1338	1344	1351	1357	1364	1371	1379	1386	1393	1398
Južnoafrička republika		51,3	52,1	52,9	53,8	54,6	55,4	56,3	57,1	57,9	58,8
Ukupno	2580	2904	2948	2978	3004	3032	3057	3083	3107	3129	3146
Udeo u ukupnom broju stanovnika BRICS-a u %											
Brazil	6,72	6,73	6,70	6,69	6,69	6,69	6,69	6,69	6,68	6,66	6,68
Rusija	5,68	4,92	4,85	4,81	4,78	4,82	4,79	4,76	4,72	4,69	4,67
Indija	38,65	40,52	41,08	41,37	41,55	41,69	41,86	42,01	42,13	42,29	42,36
Kina	48,95	46,06	45,60	45,36	45,19	45,00	44,85	44,72	44,62	44,51	44,42
Južnoafrička republika	0,00	1,77	1,77	1,78	1,79	1,80	1,81	1,83	1,84	1,85	1,87
Promena u odnosu na baznu godinu (2000. godinu)											
Brazil		112,8	113,8	114,9	115,9	117,0	117,9	118,9	119,8	120,2	121,2
Rusija		97,41	97,54	97,68	97,89	99,66	99,86	100,1	100,1	100,1	100,1
Indija		118,0	121,5	123,6	125,2	126,8	128,4	129,9	131,3	132,8	133,7
Kina		106,0	106,5	107,0	107,5	108,1	108,6	109,2	109,8	110,3	110,7
Južnoafrička republika		100,0	101,6	103,1	104,9	106,4	108,0	109,8	111,3	112,9	114,6

Izvor: BRICS Joint Statistical Publication 2020, <https://eng.brics-russia2020.ru/images/132/34/1323459.pdf>

U tabeli 1 su evidentirani podaci koji omogućuju demografsku analizu zemalja BRICS-a u periodu od 2000. do 2019. godine. Na početku analize, Kina i Indija su bile najmnogoljudnije zemlje, ali do 2019. godine broj stanovnika u ovim dvema zemljama gotovo se izjednačio, s očekivanjem da će Indija uskoro imati veći broj stanovnika u poređenju s Kinom. Ovaj veliki broj stanovnika može pozitivno uticati na privredni rast ovih zemalja zbog dostupnosti obilne jeftine radne snage, što ujedno privlači strane investicije, posebno preseljenje proizvodnih kapaciteta iz razvijenih privreda u privrede Kine i Indije.

Kada se posmatra udeo stanovnika Kine i Indije u ukupnom broju stanovnika zemalja BRICS-a, primećujemo da skoro 90% stanovništva zemalja BRICS-a živi upravo u ovim dvema zemljama. Iako Kina i Indija imaju približno isti broj stanovnika, Indija ima značajno niži rast BDP-a i apsolutnu vrednost BDP-a. To rezultira značajno nižim pokazateljem BDP-a po glavi stanovnika u odnosu na vrednost tog pokazatelja u Kini. Ako se nastavi brzi rast stanovništva Indije bez značajnijeg privrednog rasta, moglo bi doći do smanjenja BDP-a po glavi stanovnika, što istovremeno vodi povećanju siromaštva na nivou Indije.

Sve ove zemlje su doživele ubrzan ekonomski rast u poslednjim decenijama i danas se smatraju motorima svetske privrede. Iako su ekonomski naprednije u odnosu na mnoge druge zemlje, članice BRICS-a se i dalje suočavaju sa izazovima koji su karakteristični za zemlje u razvoju, kao što su problemi sa infrastrukturom, siromaštvom i institucionalnom stabilnošću. BRICS promovise ideju multipolarnog sveta, u kojem globalna moć nije koncentrisana samo na Zapad (SAD i EU), već je raspoređena među različitim regijama. Zajednička kritika postojećeg globalnog poretka unutar BRICS-a ogleda se kroz zalaganje za reformu međunarodnih institucija poput MMF-a, Svetske banke i Saveta bezbednosti UN, kako bi se obezbedila veća zastupljenost zemalja u razvoju. Iako ih povezuje zajednički interes, članice BRICS-a se razlikuju po političkom sistemu, npr. demokratije poput Brazila i Indije naspram strožijih režima u Kini i Rusiji, kao i po ekonomskim strukturama.

Specifičnosti unutar BRICS-a takođe dolaze do izražaja, Kina, kao ekonomski najsnažnija zemlja, često ima dominantnu ulogu u finansijskim i infrastrukturnim inicijativama. Indija se ističe kao tehnološki i demografski potencijal sa rastućim IT sektorom. Rusija, s bogatstvom energetskih resursa, ima značajan geopolitički uticaj, naročito u kontekstu sigurnosti i odbrane. Brazil je najveća ekonomija Latinske Amerike i važan izvozni partner, posebno u poljoprivredi, dok je Južna Afrika ključni predstavnik afričkog kontinenta i pokretač regionalne saradnje u Subsaharskoj Africi.

2.2.1. Brazil

Ova članica BRICS-a je najveća država u Južnoj Americi, poznata je i po svojim ogromnim prirodnim resursima, a posebno po amazonskim šumama. Kada se govori od ekonomskim aspektima, Brazil je jedna od najvećih svetskih privreda sa jakim sektorima poljoprivrede, avioindustrije, rudarstva, usluga i obnovljivih izvora energije. Samim tim, funkcionisanje brazilske privrede je važno i za ostale članice, ali i za samu grupaciju. Brazil je koncipiran kao predsednička republika sa višepartijskim sistemom, gde predsednik ima izvršnu vlast. Ima i aktivnu diplomatsku ulogu u međunarodnim organizacijama, posebno u pitanjima održivosti i razvoja. (World Bank, 2023) Može se konstatovati da je Brazil bio jedan od ključnih pokretača formiranja BRICS-a, a fokus mu je na promociji održivog razvoja i inkluzivnog rasta, i na tome se radi dan danas.

Tabela 2: Podaci za Brazil

Kategorija	Podaci
Kontinent / Region	Južna Amerika
Površina	8.5 miliona km ²
Broj stanovnika (2025)	217 miliona
Politički sistem	Predsednička republika, višepartijski sistem
Prirodni resursi	Amazonske šume, voda, nafta, rude, poljoprivredno zemljište
Ključni sektori privrede	Poljoprivreda, avioindustrija, rudarstvo, usluge, obnovljivi izvori energije
BDP (nominalni, 2025)	2.3 biliona USD
BDP po glavi stanovnika	10.200 USD
Stopa rasta BDP-a (2025)	2.5% (projekcija)
Uloga u BRICS-u	Fokus na održivi razvoj, inkluzivni rast, jedan od osnivača
Diplomatski značaj	Aktivna uloga u UN, WTO, G20, promocija pitanja održivosti

Izvor: World Bank. (2025). *World Development Indicators*. Washington, DC: The World Bank.

U sektoru poljoprivrede je jedan od najvećih svetskih izvoznika proizvoda kao što su soja, kafa, šećer i meso. Takođe, Brazil je važan izvoznik sirovina kao što su gvožđe, nafta i boksit, čime igra značajnu ulogu u globalnim lancima snabdevanja. Kroz članstvo u BRICS-u, Brazil nastoji da poveća svoj udeo u globalnoj trgovini, dok istovremeno promovise reforme međunarodnih trgovinskih sistema kako bi olakšao pristup tržištima za zemlje u razvoju. Brazil je ojačao u

globalnom poljoprivrednom sektoru, što mu omogućava da ostvaruje značajan trgovinski višak, kao i da širi svoj uticaj u oblastima poput energetske efikasnosti i zaštite životne sredine.

S obzirom na svoje strateške resurse i značajnu ulogu u trgovinskim organizacijama, Brazil je prepoznat kao lider u promovisanju zajedničkih interesa zemalja u razvoju u međunarodnim forumima, uključujući Svetsku trgovinsku organizaciju (WTO) i G20. Kroz svoje aktivnosti, isiče se kao promoter prava zemalja u razvoju na svetskom tržištu, dok nastoji da postane važan partner u svetskoj privredi.

2.2.2. Rusija

Najveća je zemlja na svetu koja se proteže na teritoriji Istočne Evrope i severnog dela Azije. Rusija je poznata po bogatstvu energetske resursa, poput nafte i gasa, i ima veliku i veoma poznatu industriju. Ujedno ima značajna postignuća u svemirskoj tehnologiji, nuklearnoj energiji i drugim visokotehnološkim sektorima. Predsednička je republika, gde predsednik ima snažan uticaj, a premijer upravlja vladom. Rusija doprinosi energetske resursima i teži diverzifikaciji svoje privrede kroz saradnju sa BRICS partnerima, a takođe ima i snažan geopolitički uticaj, uključujući ključnu ulogu u pitanjima bezbednosti, posebno u Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija. Rusija kao članica BRICS-a značajno doprinosi funkcionisanju i strateškom uticaju ove grupacije. Pre svega, Rusija je jedan od najvećih svetskih izvoznika energetske resursa, uključujući naftu, prirodni gas i ugalj, čime obezbeđuje energetske potencijal koji je važan ne samo za druge članice BRICS-a, već i za globalnu energetske stabilnost. Ovaj resursni kapacitet jača ekonomsku povezanost unutar BRICS-a i omogućava članicama da diverzifikuju izvore snabdevanja energijom.

Tabela 3: Podaci za Rusiju

Kategorija	Podaci
Kontinent / Region	Istočna Evropa i severna Azija
Površina	17.1 miliona km ²
Broj stanovnika (2025)	143 miliona
Politički sistem	Polupredsednički sistem, snažna izvršna vlast
Prirodni resursi	Nafta, prirodni gas, ugalj, drvo, voda
Ključni sektori privrede	Energetika, rudarstvo, vojna i svemirska industrija, visoke tehnologije

BDP (nominalni, 2025)	2.1 biliona USD
BDP po glavi stanovnika	14.700 USD
Stopa rasta BDP-a (2025)	2.7% (projekcija)
Uloga u BRICS-u	Energetski lider, geopolitička moć, bezbednosna pitanja (članica SB UN)
Diplomatski značaj	Aktivna uloga u globalnim bezbednosnim strukturama i BRI povezivanju

Izvor: World Bank. (2025). *World Development Indicators*. Washington, DC: The World Bank.

Pored energetske trgovine, Rusija je i veliki izvoznik minerala, metalnih resursa, prvenstveno čelika i aluminijuma, kao i poljoprivrednih proizvoda, uključujući žitarice i meso, što je posebno važno u kontekstu globalne sigurnosti snabdevanja hranom. Kroz ove proizvode, Rusija ostvaruje značajan trgovinski višak, čime jača svoju ekonomsku poziciju na globalnoj sceni.

Međutim, Rusija se suočava s izazovima u međunarodnoj trgovini zbog geopolitičkih tenzija i sankcija, koje su postavljene od strane Zapada, naročito u sektorima kao što su energetika i finansije. Ove sankcije su uticale na njene sposobnosti za pristup tehnološkim inovacijama i ulaganjima, ali Rusija je pronašla načine da se prilagodi, diverzifikuje svoja tržišta i proširuje trgovinske odnose sa zemljama u razvoju, naročito sa članicama BRICS-a.

Rusija takođe promovise korisćenje lokalnih valuta u trgovinskim transakcijama, kako bi smanjila svoju zavisnost od američkog dolara, što je deo njenog pokušaja da obezbedi veću ekonomsku autonomiju. Uz to, Rusija nastoji da diverzifikuje svoju ekonomiju i smanji zavisnost od energetske proizvodnje, ulažući u sektore poput tehnologije i poljoprivrede, ali i šireći saradnju u obnovljivim izvorima energije.

Na međunarodnoj trgovinskoj sceni, Rusija nastavlja da se bori za veću multipolarnost u globalnim ekonomskim institucijama, kao što su STO i G20, naglašavajući potrebu za pravičnijim trgovinskim odnosima koji uzimaju u obzir interese zemalja u razvoju. Kroz saradnju sa BRICS partnerima, Rusija teži da stvori alternativne kanale trgovine, čime doprinosi globalnoj ekonomskoj stabilnosti i energiji potrebnoj za rast svetske privrede.

2.2.3. Indija

Indija je druga najmnogoljudnija zemlja na svetu, smeštena u Južnoj Aziji. Indija je brzorastuća privreda sa jakim sektorima informacione tehnologije, farmacije i usluga, svetski je lider u IT sektoru i uslugama, doprinoseći globalnom tehnološkom napretku. Parlamentarna je republika sa izraženom demokratijom i mnogostranačkim sistemom. Indija doprinosi snažnom potrošačkom tržištu i visokotehnološkim sektorima, i zalaže se za pravedniju globalnu ekonomsku arhitekturu. Indija je jedan od najvećih proizvođača generičkih lekova, čime omogućava pristup zdravstvenim uslugama širom sveta. Indija igra aktivnu ulogu u mirovnim misijama UN-a i pitanjima održivog razvoja.

Tabela 4: Podaci za Indiju

Kategorija	Podaci
Kontinent / Region	Južna Azija
Površina	3.3 miliona km ²
Broj stanovnika (2025)	1.44 milijarde
Politički sistem	Parlamentarna republika, višepartijski sistem
Prirodni resursi	Ugalj, ruda gvožđa, voda, obradivo zemljište
Ključni sektori privrede	IT industrija, farmacija, usluge, proizvodnja, tekstil
BDP (nominalni, 2025)	4.0 biliona USD
BDP po glavi stanovnika	2.800 USD
Stopa rasta BDP-a (2025)	6.5% (projekcija)
Uloga u BRICS-u	Tehnološki razvoj, zdravstvena diplomatija, tržišni potencijal
Diplomatski značaj	Aktivna uloga u UN, mirovnim misijama, reformama globalne ekonomske arhitekture

Izvor: World Bank. (2025). *World Development Indicators*. Washington, DC: The World Bank.

Kroz svoju brzorastuću ekonomiju i snažne sektore kao što su informacione tehnologije (IT), farmaceutska industrija i usluge, Indija postaje jedan od glavnih svetskih igrača. Kao svetski lider u IT sektoru i pružanju usluga, posebno u oblasti outsourcinga i softverskog inženjeringa, Indija igra ključnu ulogu u globalnom tehnološkom napretku, nudeći visokokvalifikovane usluge za međunarodne tržište.

Farmaceutska industrija u Indiji je takođe ključna, jer je zemlja jedan od najvećih proizvođača generičkih lekova na svetu, omogućavajući pristup povoljnim zdravstvenim uslugama i lekovima zemljama u razvoju. Ova industrija ima veliki uticaj na globalno zdravlje, posebno u obezbeđivanju pristupa lekovima za bolesti poput HIV-a i malarije, čime Indija doprinosi globalnoj zdravstvenoj sigurnosti.

Pored ovih sektora, Indija se ističe i kao značajan izvoznik poljoprivrednih proizvoda, poput začina, čaja, pirinča, i tekstilnih proizvoda, što joj omogućava da igra važnu ulogu u svetskim trgovinskim lancima. Indija je takođe jedan od najvećih izvoznika usluga, naročito u oblasti IT podrške, telekomunikacija i finansijskih usluga, gde se smatra jednim od najprivlačnijih centara za outsourcing.

Međutim, Indija se suočava i sa izazovima u trgovinskim odnosima, kao što su trgovinske barijere i sankcije na neke proizvode, kao i konkurencija iz drugih zemalja u razvoju. Ipak, Indija nastoji da postane ključni akter u svetskoj privredi kroz jačanje trgovinskih odnosa sa zemljama u razvoju, a posebno kroz BRICS i G20 platforme. (Sahai & Ghosh, 2018)

Indija se zalaže za pravedniju svetsku ekonomsku arhitekturu i promovise razvojnu politiku koja omogućava veću integraciju zemalja u razvoju u svetsku trgovinu, a takođe se protivi prekomernim trgovinskim barijerama koje mogu ograničiti pristup tržištima. Kroz ove inicijative, Indija se afirmiše kao lider u promovisanju ekonomskih reformi koje favorizuju zemlju i njen region, dok istovremeno doprinosi globalnim naporima za održivi rast.

2.2.4. Kina

Kina je najmnogoljudnija zemlja na svetu, koja se nalazi u Istočnoj Aziji. Druga je najveća svetska privreda sa dominacijom u proizvodnji, međunarodnoj trgovini i visokotehnološkim sektorima. Funkcioniše na bazi jednopartijskog socijalističkog sistema sa snažnom centralnom vlašću. Kina je ključni akter u BRICS-u, pružajući snažan doprinos globalnom rastu i promovisanju multilateralizma. Kina je postala članica Svetske trgovinske organizacije (WTO) 11. decembra 2001. godine. Članstvo Kine u WTO-u označava značajan korak u njenom integrisanju u svetsku

privredu, jer je zemlja obavezana da uskladi svoju trgovinsku politiku sa pravilima WTO-a, što je dovelo do povećanja njenog udela u međunarodnoj trgovini i investicijama. (Bergsten & Noland, 2005) Kina je svetski lider u proizvodnji i izvozu, a njen privredni rast imao je značajan uticaj na međunarodne trgovinske tokove. Kina je postala lider u oblastima kao što su veštačka inteligencija, telekomunikacije i elektronika. Kina sprovodi globalne projekte infrastrukture kroz Inicijativu Pojas i Put, doprinoseći privrednom razvoju u mnogim regionima.

Inicijativa Pojas i Put (*Belt and Road Initiative-BRI*) predstavlja jedan od najambicioznijih međunarodnih razvojnih i infrastrukturnih projekata u savremenom svetu. Pokrenuta je od strane kineskog predsednika Sija Đinpinga 2013. godine, sa ciljem jačanja povezivanja Azije sa Evropom, Afrikom i ostalim delovima sveta, kroz unapređenje trgovinskih puteva i investicija u infrastrukturu. Kroz ovu inicijativu, Kina ulaže u puteve, železnice, luke, energetske projekte i telekomunikacionu infrastrukturu u više od 140 zemalja. (Hillman, 2020) Projekti BRI-a posebno su značajni za zemlje u razvoju koje se suočavaju sa infrastrukturnim deficitom, čime se omogućava ekonomski rast, zapošljavanje i integracija u globalnu trgovinsku mrežu. Osim ekonomske koristi, BRI ima i geopolitičku dimenziju: Kina kroz infrastrukturne i finansijske veze jača svoj uticaj u zemljama duž rute inicijative, posebno u Evroaziji, Africi i jugoistočnoj Aziji. Kritičari ukazuju na potencijalne rizike kao što su dužničko zaduživanje pojedinih zemalja učesnica i zavisnost od kineskog kapitala. Na narednom grafikonu ćemo predstaviti stopu rasta realnog BDP-a u Kini, s obzirom da je Kina jedna od najvećih svetskih privreda i od nje zavise ne samo članice BRICS-a, već i ostale zemlje sveta. (World Bank)

Grafikon 3: Stopa rasta realnog bruto domaćeg proizvoda (BDP) u Kini od 2012. do 2022. sa prognozama do 2028.

Izvor: Statista, <https://www.statista.com/statistics/263616/gross-domestic-product-gdp-growth-rate-in-china/>

U 2022. godini, Kina je ostvarila rast realnog bruto domaćeg proizvoda (BDP) od 3,0%. Međutim, prema prognozama Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) za 2025, očekuje se da će stopa rasta BDP-a iznositi oko 4,6%.

Tabela 5: Podaci za Kinu

Kategorija	Podaci
Kontinent / Region	Istočna Azija
Površina	9.6 miliona km ²
Broj stanovnika (2025)	1.40 milijarda
Politički sistem	Jednopartijski sistem, socijalistički okvir sa kineskim karakteristikama
Prirodni resursi	Ugalj, retki metali, voda, obradivo zemljište
Ključni sektori privrede	Proizvodnja, trgovina, elektronika, AI, telekomunikacije
BDP (nominalni, 2025)	18.8 biliona USD
BDP po glavi stanovnika	13.400 USD
Stopa rasta BDP-a (2025)	4.6% (MMF projekcija)
Uloga u BRICS-u	Ekonomski motor grupacije, lider u infrastrukturi (BRI)
Diplomatski značaj	Povezivanje Azije, Afrike i Evrope kroz Inicijativu Pojas i Put

Izvor: World Bank. (2025). *World Development Indicators*. Washington, DC: The World Bank.

Bruto domaći proizvod je ključni pokazatelj ekonomske snage jedne zemlje, predstavljajući ukupnu tržišnu vrednost dobara i usluga proizvedenih u toj zemlji tokom godine. Analizirajući godišnje promene, trenutni BDP se prilagođava inflaciji kako bi ostao konstantan, dok se realni rast BDP-a smatra ključnim indikatorom ekonomske ekspanzije, uzimajući u obzir konstantne brojke BDP-a. Od 2022. godine, Kina je bila među vodećim zemljama s najvećim bruto domaćim proizvodom na svetu, rangirana na drugom mestu nakon Sjedinjenih Država sa BDP-om od gotovo 25,5 biliona američkih dolara. Što se tiče spoljnotrgovinskog bilansa, on je još jedan značajan indikator za ekonomske procene, meren odnosom između uvoza i izvoza jedne nacije. S obzirom na značajnu orijentaciju ka proizvodnji i industriji, kao i prema izvozu. Kina je postigla trgovinski suficit tokom poslednje decenije, sa ukupnim suficitom od oko 878 milijardi američkih dolara u 2022. godini.

U poslednjim decenijama, Kina je postala jedan od najvećih proizvođača na svetu, a njen ekonomski model se oslanja na trgovinske viškove, pri čemu Kina izvozi daleko više nego što uvozi. Iako je u prošlosti bila suočena sa kritikama zbog nepoštenih trgovinskih praksi i trgovinskih viškova, zemlja je nastojala da se pozicionira kao odgovoran globalni partner. Kineski trgovinski bilans, međutim, počinje da se uravnotežuje, jer je povećan uvoz sirovina, tehnologije i potrošačkih dobara.

Kina takođe sve više promovise korišćenje svoje nacionalne valute, yuana, u međunarodnoj trgovini, kako bi smanjila zavisnost od američkog dolara. Ovaj korak, uz potpisivanje brojnih bilateralnih trgovinskih sporazuma i promovisanje trgovine u lokalnim valutama, izdvaja Kinu kao aktera koji se protivi dominaciji američkog dolara u međunarodnoj trgovini. Pored izvoza, Kina je takođe postala ključni investitor u mnogim zemljama, posebno u Africi, Latinskoj Americi i Aziji, gde ulaže u infrastrukturu, prirodne resurse i tehnologiju. Zajedno sa trgovinskim partnerstvima unutar BRICS-a, Kina nastoji da stvori alternativne trgovinske kanale, smanjujući tako zavisnost od zapadnih ekonomija i finansijskih institucija. Kina se zalaže za pravedniji i više multipolarnan globalni ekonomski sistem, u kojem bi zemlje u razvoju imale veću ekonomsku autonomiju i pristup međunarodnim tržištima. (Lardy, 2019)

Kineski trgovinski model i politike koje se odnose na trgovinske sporazume, investicije i regionalne ekonomske inicijative postavljaju Kinu kao centralnog aktera u oblikovanju globalne trgovinske arhitekture i jačanju svog uticaja u međunarodnoj trgovini.

2.2.5. Južnoafrička Republika

Pozicija Južnoafričke Republike u međunarodnoj trgovini je ključna zbog njenog značaja kao najrazvijenije afričke privrede i strateške geografske pozicije. Kao članica BRICS-a, Južna Afrika ne samo da doprinosi trgovinskoj saradnji među zemljama u razvoju, već ima i ključnu ulogu u povezivanju afričkog kontinenta sa ostatkom sveta. Njena trgovinska pozicija je oblikovana bogatstvom prirodnih resursa, razvijenim industrijama i važnim trgovinskim odnosima, kako unutar Afrike, tako i globalno.

Jedna je od vodećih svetskih proizvođača rudnih resursa, naročito dijamanta, zlata i platine. Ovi resursi čine osnovu izvoza zemlje, a Južna Afrika je globalni lider u proizvodnji platinumskih metala, koji se koriste u industrijama poput automobilske i elektronike. Rudarstvo čini značajan deo BDP-a i predstavlja važnu granu izvoza. Drugi značajni minerali koje Južna Afrika izvozi uključuju uglj, mangan i gvožđe, koji su esencijalni za industrijske zemlje i energetske sektore širom sveta.

Poljoprivreda je takođe važan sektor u trgovini JAR-om. Zemlja je veliki izvoznik poljoprivrednih proizvoda, uključujući voće, posebno citruse, vino, meso i žitarice. Vinogradarstvo i proizvodnja vina su specijalizovani sektori, sa Južnoafričkim vinima koja su prepoznata i cenjena na svetskim tržištima, naročito u Evropi i Americi. Proizvodnja citrusa čini veliki deo izvoza, čineći JAR jednim od najvećih izvoznika citrusa u svetu.

Značajan je finansijski centar na afričkom kontinentu, sa razvijenim bankarskim sektorom i kapitalnim tržištima. Johannesburg je dom najvećoj berzi u Africi i igra važnu ulogu u privlačenju stranih investicija i trgovinskih transakcija. Sektor finansijskih usluga uključuje bankarstvo, osiguranje, investicije i menadžment imovine, što doprinosi stabilnosti i rastu ekonomije. Južna

Afrika je takođe popularna destinacija za strane direktne investicije (FDI), zahvaljujući razvijenoj infrastrukturi i strateškoj poziciji.

Turizam je sektor koji sve više doprinosi ekonomiji Južne Afrike. Sa bogatim kulturnim nasleđem, nacionalnim parkovima, divljom florom i faunom, te prestižnim destinacijama kao što su Kapski grad i Sveta Helena, Južna Afrika privlači turiste iz celog sveta. Turizam takođe doprinosi trgovinskim uslugama, uključujući transport, ugostiteljstvo i usluge u sektoru zabave.

Njena geografska pozicija na južnom kraju afričkog kontinenta omogućava joj da bude trgovačka veza između Afrike, Azije, Evrope i Amerike. Južna Afrika je važan član u Afričkoj uniji (AU) i Afričkoj zoni slobodne trgovine (AFCFTA), promovišući integraciju afričkih privreda i olakšavanje trgovinskih odnosa unutar kontinenta. Veliki je trgovinski partner za mnoge zemlje, uključujući Evropu, Kinu i Sjedinjene Američke Države. Kroz trgovinske sporazume i regionalnu saradnju, JAR je aktivna u regionalnim trgovinskim blokovima, poput SADZ-a (Južnoafrička carinska unija), čime podstiče veću ekonomsku saradnju među afričkim zemljama. Kroz BRICS, Južna Afrika doprinosi jačanju odnosa sa velikim globalnim igračima kao što su Kina, Indija i Rusija, čime joj se otvaraju nova tržišta i mogućnosti za razvoj.

Tabela 6: Podaci za Južnoafričku Republiku

Kategorija	Podaci
Kontinent / Region	Afrika (jugo)
Površina	1.22 miliona km ²
Broj stanovnika (2025)	62 miliona
Politički sistem	Parlamentarna republika, demokratski sistem
Prirodni resursi	Zlato, dijamanti, platina, ugalj
Ključni sektori privrede	Rudarstvo, finansije, turizam, poljoprivreda
BDP (nominalni, 2025)	415 milijardi USD
BDP po glavi stanovnika	6.700 USD
Stopa rasta BDP-a (2025)	1.3% (projekcija)
Uloga u BRICS-u	Predstavnik afričkog kontinenta, regionalna stabilnost
Diplomatski značaj	Uloga u rešavanju regionalnih konflikata, afrički razvoj

Izvor: World Bank. (2025). *World Development Indicators*. Washington, DC: The World Bank.

Takođe, JAR koristi svoju diplomatsku ulogu da promoviše regionalnu stabilnost i rešenje trgovinskih sporova. Njena uloga kao posrednika u regionalnim konfliktima pomaže u jačanju trgovinskih odnosa i stabilnosti na afričkom kontinentu, što je od esencijalnog značaja za ekonomski razvoj i međunarodnu trgovinu. Južna Afrika je aktivna i u međunarodnim forumima, kao što su Svetska trgovinska organizacija (WTO) i G20, promovišući pravednu trgovinu i pristup tržištima za zemlje u razvoju.

2.3. Aspekti pridruživanja Južnoafričke Republike u BRICS-u

Južnoafrička Republika zauzima ključnu poziciju unutar BRICS-a, mada se ponekad postavlja pitanje opravdanosti njenog članstva u ovom savezu. Ekonomsko-politička elita BRICS-a argumentuje da Južnoafrička Republika donosi značajne prednosti ovom jakom savezu kroz nekoliko ključnih aspekata, a oni su: (Besada, Tok & Winters, 2013)

- Prirodno bogatstvo i rudarski potencijal
- Razvijen finansijski sektor
- Napredak u nauci, tehnologiji i inovacijama
- Ključna regionalna i multilateralna uloga
- Politička transformacija i stabilnost

Južnoafrička Republika raspolaže obiljem prirodnih resursa, naročito minerala poput platine, mangana, hroma i zlata. Zemlja se ističe visokim standardima u regulisanju rudarske industrije i primenom naprednih tehnoloških procesa, što je čini značajnim globalnim igračem u ovoj oblasti.

Finansijski sektor Južnoafričke Republike je najrazvijeniji na afričkom kontinentu i nalazi se među pet najrazvijenijih na svetu. Visoko sofisticirane finansijske usluge i aktivnost na berzi doprinose njenoj važnosti unutar BRICS-a.

U poslednjih dvadesetak godina, Južnoafrička Republika ostvarila je značajne rezultate u oblasti nauke i tehnologije, što predstavlja ključni kriterijum za njen status lidera u okviru saveza.

Kao važan regionalni akter, član Afričke unije i Grupe 77, Južnoafrička Republika aktivno učestvuje u globalnim formacijama poput Grupe 20 (G20). Njena multilateralna angažovanost doprinosi snažnijem predstavljanju afričkih interesa u svetu.

Brza i uspešna politička transformacija Južnoafričke Republike predstavlja primer političke stabilnosti i privredne izvrsnosti, čime je zemlja postala jedinstvena i nezaobilazna članica BRICS saveza.

2.4. Dijalog i sfera interesa unutar BRICS saveza

Originalno, BRICS je formiran kao imaginarna integracija privreda sa najvećim potencijalom na globalnom nivou. Globalna finansijska kriza krajem 2007. i tokom 2008. godine i prvi samit BRIC zemalja u julu 2009. godine, poslužili su kao osnov za institucionalizaciju saradnje i stvaranje preduslova za oblikovanje globalne ekonomske i političke scene, slične onoj nakon završetka Drugog svetskog rata. (O'Neill, 2001)

Svetska ekonomska kriza od 2007. do 2009., kao i Covid-19 kriza 2021. godine podstakle su privrede u razvoju da se još snažnije angažuju u rešavanju globalnih problema, bez obzira na to jesu li političke, ili ekonomske prirode. Grupa G20, koja se sastoji od najrazvijenijih država i onih sa najvećim ekonomsko-političkim potencijalom, dobila je poseban značaj upravo u vreme intenziviranja poslednje svetske krize. Svetska privreda suočila se sa ozbiljnim izazovima: berze širom razvijenog Zapada beležile su gubitke, investitori su povlačili sredstva iz značajnih projekata, a veliki proizvodni giganti suočavali su se sa visokim nivoom nelikvidnosti.

Na marginama prvog službenog sastanka G20 nakon izbijanja svetske krize, lideri Brazila, Rusije, Indije i Kine shvatili su da je krizno razdoblje idealno vreme za pokretanje novih projekata. Indija i Kina isticale su se kao retke države koje su u najizazovnijem ekonomskom razdoblju ostvarivale privredni rast. Inicijalna formalna saradnja, kako je već spomenuto, zasnivala se na čisto ekonomskim pitanjima. Do današnjeg dana, BRICS se razvio u neformalnu integraciju sa značajnim uticajem na globalne trendove.

Na BRICS samitima raspravlja se o raznolikim temama i savremenim problemima. Prioritetne oblasti i teme obuhvataju finansije i ulogu centralnih banaka, međunarodnu trgovinu, poslovnu saradnju, akademsku saradnju i savetovanje stručnjaka, zdravstvenu politiku, zaštitu i osiguranje, tehnologiju, sigurnost, poljoprivredu i statistiku. (The strategy for BRICS economic partnership, 2014)

Kada je reč o finansijskom sektoru i pripadajućoj politici centralnih i razvojnih banaka, važno je istaći da je ova sfera ključna u procesu saradnje među državama članicama BRICS-a. Još pre formalnog organizovanja foruma, ministri finansija su se sastali u Sao Paulu na samitu Grupe 20. Glavna tema tog sastanka Grupe 20 bila je globalna finansijska i ekonomska kriza kao i potencijalna rešenja. Kriza koja predstavlja početak velikih problema u svetskoj privredi podstakla je jačanje saradnje među najrazvijenijim industrijskim državama sveta, a može se smatrati jednim od inicijanih razloga osnivanja BRICS-a od 2008. godine.

Od tih događaja, pa nadalje, ministri finansija i guverneri centralnih banaka redovno se sastaju na BRICS samitima, kao i na polugodišnjim zasedanjima Međunarodnog monetarnog fonda, Svetske banke i ekonomskih veća u okviru Ujedinjenih nacija. Unutar finansijske saradnje BRICS-a postoji i Finansijski forum, koji čine predstavnici nacionalnih razvojnih banaka država članica. Ove institucije uključuju Nacionalnu banku za ekonomski i društveni razvoj Brazila, Državnu banku za ekonomski razvoj i spoljne poslove Rusije, Izvozno-uvoznu banku Indije, Kinesku bankarsku korporaciju za razvoj, te Razvojnu banku Južnoafričke Republike. Predstavnici ovih finansijskih institucija susreću se istovremeno sa vođama država i vlada, a takvi sastanci nazivaju se Finansijski forum BRICS. Do danas je zabeleženo da su razvojne banke država članica BRICS-a potpisale 8 ugovora o finansijskoj saradnji.

Ti ugovori o finansijskoj saradnji na koje se odnosi tekst uglavnom podrazumevaju bilateralne i multilateralne sporazume između razvojnih banaka zemalja članica BRICS-a, kao i zajedničke inicijative usmerene na:

- Finansiranje infrastrukturnih i razvojnih projekata unutar i između zemalja članica BRICS-a.
- Kreiranje mehanizama zajedničkog investiranja i kreditiranja.

- Podršku trgovini i investicionim tokovima između zemalja BRICS-a.
- Jačanje finansijske stabilnosti i otpornosti kroz zajedničke fondove i kreditne linije.

Ti ugovori mogu uključivati:

- Sporazume o zajedničkom finansiranju infrastrukturnih projekata (poput energetike, transporta, telekomunikacija),
- Sporazume o kreditnim linijama i podršci izvozu i uvozu između država BRICS-a,
- Ugovore o osnivanju i radu Zajedničke razvojne banke BRICS (New Development Bank) i drugih finansijskih mehanizama koji služe kao alternativa zapadnim finansijskim institucijama,
- Sporazume o finansijskoj saradnji i razmeni informacija za jačanje ekonomskih i monetarnih politika. (Pomeran, 2014)

Spoljnotrgovinska razmena predstavlja jednu od najčešće obrađivanih tema ne samo unutar BRICS-a, već i na globalnom nivou. Kao najmnogoljudnije države sveta, prirodno je da pridaju značajnu pažnju ovoj sferi privrede koja generiše najveće prihode i profite. Sastanci o trgovini redovno se održavaju na ministarskom nivou, tradicionalno neposredno pre glavnog samita. Ministri trgovine takođe se susreću na marginama sastanaka Svetske trgovinske organizacije. Neformalno telo BRICS-a koje je odgovorno za ovu sferu saradnje poznato je kao Kontakt grupa za ekonomska i spoljnotrgovinska pitanja. Ova grupa ima ulogu predlaganja institucionalnog okvira i konkretnih mera sa ciljem proširenja saradnje na ekonomskom i spoljnotrgovinskom planu među državama članicama BRICS-a.

Poslovna saradnja, pokrenuta 2010. godine i proširena uključivanjem Južnoafričke Republike, podrazumeva i održavanje Biznis foruma 2010. godine, koji je prvi put organizovan na inicijativu Brazila. Ovaj forum se održava pred glavni samit i ima za cilj unapređenje spoljno- trgovinskih odnosa, međusobnih investicija kao i identifikaciju novih poslovnih prilika. Brazil je ovom inicijativom želeo da promoviše sektor Malih i srednjih preduzeća i turizma, budući da su veliki proizvodni sistemi te zemlje bili izvan funkcije. Promovisanjem turizma takođe su doprineli razvoju uslužnog sektora. Poslovni savet (*Business Council*) kao deo biznis saradnje, osnovan je 2013. godine. Osim davanja preporuka u oblasti trgovine i investicija, ovaj Savet se bavi i

istraživanjem i analizom poslovnog okruženja unutar država članica BRICS-a, kao i njihovih ključnih partnera u međunarodnim odnosima. Sastavljen od članova koji obavljaju funkciju generalnog direktora u svojim kompanijama (CEO), ovaj Savet okuplja izuzetno uticajne pojedince iz poslovnog sveta, čiji se izveštaji i preporuke direktno dostavljaju liderima glavnog samita. Akademski forum i *Think tank* saveti BRICS-a redovno se održavaju jednom godišnje. Sastanci se obično održavaju pre glavnog samita i predstavljaju jedan od najbrojnijih aspekata događanja. Veliki broj priznatih profesora i istraživača iz različitih naučnih disciplina, koji dolaze iz svih država članica, aktivno doprinosi oblikovanju globalne akademske svesti. Akademski forum i *Think tank* saveti igraju ključnu ulogu, jer u njihovim aktivnostima učestvuju pojedinci iz civilnog društva koji nisu politički predstavnici svojih matičnih država. (Memorandum of Understanding on the Creation of the Joint BRICS)

Think tank savet BRICS-a osnovan je 2013. godine i čini ga niz nacionalnih institucija, uključujući Institut za primenjena ekonomska istraživanja Brazila, Ruski nacionalni komitet za istraživanje BRICS-a, Ogledno-istraživačka fondacija Indije, Kineski centar za savremene globalne studije i Istraživački savet za društvene nauke Južnoafričke Republike. Ovaj Savet upućuje preporuke i mišljenja liderima glavnog samita. Akademski forum i *Think tank* savet su 2014. godine održali jedan od najproduktivnijih sastanaka, obuhvatajući sve aspekte nauke i obrazovanja. Tada je zaključeno, da je neophodno jačanje saradnje u nauci i obrazovanju kao ključnim oblastima za unapređenje zajedničkog razvoja zemalja BRICS-a, promovisanje razmene akademskih znanja, istraživanja i obrazovnih programa između država članica, podsticanje zajedničkih istraživačkih projekata i inicijativa u oblastima od strateškog značaja kao što su tehnologija, održivi razvoj i inovacije, uspostavljanje kontinuirane komunikacije i koordinacije među obrazovnim i istraživačkim institucijama unutar BRICS saveza. Naglašena je važnost saradnje *Think tank* organizacija kao podrške donošenju politika zasnovanih na dokazima (*evidence-based policymaking*) u cilju jačanja institucionalnih kapaciteta zemalja članica. Sve veća pažnja posvećuje se zdravstvenoj politici, zaštiti i osiguranju na globalnom nivou. Ministri zdravlja BRICS-a redovno se sastaju od 2011. godine. Pored redovnih sastanaka u okviru Svetske zdravstvene organizacije, predstavnici država članica BRICS-a održavaju neformalne sastanke kako bi jačali koordinaciju i saradnju u ovoj oblasti. Zbog velikog porasta svetske populacije u poslednjih pedeset godina i ponovnog pojavljivanja i mutacije nekih zaraznih infekcija koje su se

smatrale iskorenjenim, postoji tendencija ka formiranju jedinstvene zdravstvene mreže za tehnološku saradnju. Ciljevi ove inicijative uključuju promovisanje, transfer i pristup tehnologijama koje će poboljšati dostupnost zdravstvene zaštite za sve stanovnike država članica, kao i smanjenje cena lekova u zemljama u razvoju. Sastanci u ovoj oblasti imaju karakter ministarskog samita, a okvir za saradnju u oblasti zdravstva i zdravstvene zaštite usvojen je 2013. godine. (Totic, 2012)

Područje nauke i tehnologije postaje sve izraženija tema u globalnim institucijama, a BRICS, prateći svetske trendove, aktivno se angažuje u unapređenju saradnje u ovoj oblasti. Od 2011. godine održano je nekoliko sastanaka posvećenih naučnom i tehnološkom razvoju. Ipak, prvi zvanični sastanak ministara za nauku i tehnologiju organizovan je 2014. godine. Tokom brazilskog predsedavanja u 2014. godini, uspostavljen je strateški okvir za saradnju u oblasti nauke i tehnologije. Potpisani memorandum ima za cilj promovisanje partnerstva između država članica BRICS-a i drugih zemalja u razvoju, bazirano na iskustvima i komplementarnosti aktivnosti zemalja članica BRICS-a. Posebna pažnja posvećuje se istraživanju mora i okeana, naročito u oblasti okeanografije, gde su ostvarena značajna otkrića. Polarna istraživanja, istraživanja Antarktika i okeanskih prostranstava pokazuju se obećavajućim područjima istraživanja.

Što se tiče pitanja bezbednosti, ona su konstantno u fokusu interesovanja tokom poslednje dve decenije, ne samo u naučno-stručnom, već i u širem javnom aspektu. Prvi sastanak posvećen ovoj problematici održan je 2009. godine. Bezbednost u ovom kontekstu, obuhvata najširi koncept društvene bezbednosti, uključujući ne samo stručnjake iz oblasti bezbednosnih nauka, već i iz ekonomije, prava, medicine, biologije, informaciono-komunikacionih tehnologija itd. Tokom predsedavanja Južnoafričke Republike BRICS-om, formirana je Radna grupa za *cyber* bezbednost sa ciljem koordinacije na međunarodnom nivou, s obzirom na to da je *cyber* kriminal postao dominantan u odnosu na konvencionalni kriminal, te ga je teško otkriti i pratiti. Bezbednosni forum razmatra različita bezbednosna pitanja, uključujući “*cyber*” kriminal, terorizam, regionalne krize, lokalne i rasne sukobe, kao i bezbednost u oblasti transporta.

Poljoprivreda predstavlja još jedan bitan sektor koji su države članice BRICS-a označile kao visokoprioritetan. Ministri poljoprivrede i agrarnog razvoja su se prvi put okupili na sastanku 2010.

godine, a već 2011. usvojen je Akcioni plan za srednjoročni period od 2012. do 2016. godine u ovoj oblasti. Poljoprivredni potencijal BRICS-a je značajan, pri čemu se Rusija izdvaja kao jedan od najvećih uvoznika poljoprivrednih dobara, dok Brazil i Kina poseduju poljoprivredne površine veće od pojedinih evropskih država.

Statistika je postala neophodan segment rada kako bi se adekvatno pratila rastuća saradnja između država unutar BRICS-a. Od 2010. godine, BRICS zajedno izdaje statističku publikaciju o međusobnoj saradnji i ključnim oblastima saradnje sa trećim državama. Stručnjaci iz ove oblasti redovno se sastaju kako bi pružili pregled godišnjih aktivnosti. Dokument koji se publikuje pod nazivom "*BRICS Joint Statistical Publication*" je zvaničan i izlazi u saradnji sa svim interesnim sferama unutar foruma. Na samitu u Ufi, Rusija, 2015. godine, potpisan je Memorandum o razumevanju za stvaranje zajedničke internet prezentacije. Takođe, Samit je proširio saradnju i na kulturno područje potpisivanjem Ugovora o saradnji u oblasti kulture, dok je potpisivanjem novog Memoranduma o razumevanju ojačana saradnja na naučno-tehnološkom polju. Karakteristično za BRICS format je mogućnost širenja saradnje ne samo u ekonomskom, već i u naučnom i tehničkom sektoru, te povezivanje zajednica na osnovu međusobne komplementarnosti društava članica. Ove države čine preko 40% svetske populacije i teritorijalno spadaju među najveće države sveta, što čini povezivanje ključnim za unapređenje konkurentnosti. Stoga su donete inicijative koje podržavaju opsežno, integrisano i sistematično povezivanje u ključnim oblastima, uključujući koordinaciju politika, infrastrukturno povezivanje, trgovinu, finansijsku integraciju i međuljudske veze. Pored toga, institucionalno povezivanje, fizičko povezivanje kroz saobraćajne i komunikacione veze, "*people-to-people*" povezanost, obrazovanje, turizam i mobilnost radne snage predstavljaju neophodne komponente za sveobuhvatni i efikasan proces povezivanja. (Memorandum of Understanding on the Creation of the Joint BRICS)

Zanimljivo je napomenuti da države članice BRICS-a dele i neke zajedničke izazove. Nakon restrukturiranja svojih privreda i društvenih promena, suočavaju se sa velikim disparitetima i nejednakostima unutar svojih granica. Prevazilaženje izazova proizašlih iz procesa tranzicije, unapređenje životnog standarda stanovništva i modernizacija društva kroz razvoj visokotehnološke industrije predstavljaju osnovne ciljeve svih pet država članica BRICS-a.

Što se tiče iskorišćavanja komplementarnih prednosti, Rusija snažno promoviše njihovo zajedničko korišćenje unutar BRICS-a. Konkretno, Rusija predlaže zajedničko rešavanje ključnih problema u razvoju energetskog sektora, korišćenja Pacifika, putem kopna, vazduha i mora, avio-inženjeringa, unapređenja kvaliteta javnih zdravstvenih usluga kroz saradnju u oblasti telemedicine i farmacije. Takođe se naglašava važnost realizacije projekata u oblasti informaciono-komunikacione tehnologije, uključujući proizvodnju nanomaterijala, biogoriva druge generacije i drugih proizvoda koji bi unapredili poljoprivredne metode i istovremeno imali pozitivan uticaj na globalne klimatske promene.

Rusija pokazuje veliko interesovanje i težnju za proširenjem i produblivanjem saradnje sa BRICS partnerima, budući da dele zajedničke interese. Filozofija BRICS-a postala je novo područje i jedan od prioriteta ruske spoljne politike, što potvrđuje i izjava ruskog predsednika na otvaranju samita u Ufi 2015. godine. On ističe kombinaciju komparativnih prednosti zemalja članica koja im pruža koristi u različitim oblastima i predviđa svetlu budućnost za njihovu saradnju.

Na osnovu usvojenih memoranduma, strategija i preporuka tokom prethodnih zasedanja BRICS-a, može se zaključiti da je saradnja donela pozitivne rezultate. Bitno je napomenuti da ova saradnja ima značajan globalni uticaj i utiče na različite društvene događaje. Iako je ekonomska i finansijska saradnja najnaprednija, BRICS format će i dalje ostati zasnovan na forumu, ističući dinamičnost, fleksibilnost, postizanje konsenzusa i međusobnu interakciju, iako nema čvrstu organizacionu strukturu. Države članice - Brazil, Rusija, Indija, Kina i Južnoafrička Republika - efikasno se dopunjuju u međunarodnim ekonomskim odnosima, što čini njihovu ulogu u globalnom kontekstu sve važnijom. Neki teoretičari čak tvrde da su perspektive sveta, u stvari, perspektive BRICS-a. (Khanna, 2016)

2.5. Karakteristike međusobne saradnje zemalja BRICS-a

U okviru BRICS-a, različiti vidovi saradnje postoje između država članica, obuhvatajući različite interesne sfere i nivoe odnosa. Glavni samit predstavlja centralni događaj, dok se sesije iz pojedinih oblasti održavaju na ministarskom nivou. Segmenti ekonomije i finansija, bezbednosti

hrane, poljoprivrede, energetike i tehnologije, obrazovanja i pravosuđa, dobijaju na značaju unutar BRICS-a.

Nove forme saradnje, poput Nove razvojne banke, o kojoj će biti reči u finansijskim aspektima rada, postale su ključne za finansiranje razvojnih projekata, održivog razvoja i globalne finansijske ravnoteže. Saradnja unutar BRICS-a je počinjala kao postepeno jačanje političkih i ekonomskih veza među članicama, koje su prvo delile zajedničke interese u koordinaciji ekonomskih politika i multilateralnom upravljanju globalnim izazovima. Osnovni koraci uključivali su redovne sastanke ministara finansija i guvernera centralnih banaka, što je predstavljalo osnovu za uspostavljanje poverenja i razmenu iskustava. Paralelno, razvijala se intra-saradnja među državama članicama u različitim sektorima, kao što su bezbednost, zdravstvo i obrazovanje.

Kroz različite inicijative, BRICS se trudio da oblikuje globalni ekonomski i politički aspekt, razmatrajući reforme ključnih institucija. Drugi stub, sa širokim programom intra-saradnje, pokriva oblasti od poljoprivrede i finansija do zdravstva i obrazovanja, stvarajući dinamičnu platformu za međusobnu podršku i razmenu resursa. Nova razvojna banka, osnovana radi finansiranja projekata, predstavlja konkretan rezultat ove uspešne saradnje. (Stojković, 2016) Države članice BRICS-a su uspostavile novi instrument pod nazivom "Aranžman o deviznim rezervama" 2014. godine, s početnim fondom od 100 milijardi američkih dolara. Ovaj instrument ima ključnu ulogu u uspostavljanju finansijske stabilnosti u međunarodnom okviru, pružajući članicama BRICS-a dodatnu sigurnost. Treba da naglasimo da ove države već čine deo globalnih organizacija poput Međunarodnog monetarnog fonda i Svetske banke. Fond je postao operativan tokom 2016. godine, što dodatno potvrđuje posvećenost BRICS-a jačanju međunarodnih finansijskih mehanizama.

Osnivanje Nove razvojne banke i uspostavljanje Aranžmana o deviznim rezervama predstavljaju prvi korak u procesu institucionalizacije BRICS-a. Ovaj forum, sastavljen od Brazila, Rusije, Indije, Kine i Južne Afrike, pokazuje potencijal za konsolidaciju i produbljivanje saradnje u ekonomsko-finansijskoj sferi. Šesti BRICS samit u Fortalezeu u Brazilu 2014. godine, označio je značajan trenutak u razvoju ovog bloka, a Brazil je kao domaćin postavio ključne teme koje su značajne ne samo za Brazil, nego i za celokupni južnoamerički kontinent.

Diskusije na samitu obuhvatile su razvoj Nove razvojne banke, ali i ključne društvene teme poput siromaštva i socijalne politike, prepoznajući održivi razvoj kao globalni problem. Države članice BRICS-a, suočavajući se s različitim prirodno-društvenim pitanjima i njihovim rešavanjem, pokazale su društvenu odgovornost i odlučnost u suočavanju sa pitanjima iz sfere socijalne, ekonomske, životne sredine, politike i prava.

Sedmi samit BRICS-a, 9. jula 2015. godine dodatno je učvrstio strategije i preporuke, postavljajući ih kao strateške dokumente. Brazil, kao članica ovog samita, vidi svoje učešće kao značajno jer ostale četiri države članice predstavljaju regionalne i globalne lidere. Učešće u BRICS-u pruža Brazilu nove mogućnosti na globalnom nivou, posebno u situacijama koje zahtevaju koordinaciju među članicama. (BRICS, 2015)

Sastanci ministara spoljnih poslova BRICS-a, održavani dva puta godišnje, imaju ključnu ulogu u usmeravanju foruma. Iako neformalni, ovi sastanci utiču na BRICS i njegove tendencije unutar Ujedinjenih nacija. Kroz BRICS, Indija i Brazil nastoje poboljšati svoju ulogu u okviru Ujedinjenih nacija, a neformalni sastanci održavaju se i tokom samita Grupe 20, dodatno povećavajući značaj BRICS-a u međunarodnim odnosima. Države članice BRICS-a igraju značajnu ulogu u međunarodnim ekonomskim odnosima, učestvujući u velikom delu svetske populacije, teritorije i stvaranju svetskog bruto proizvoda. Ovaj forum predstavlja važan stub u reformi globalne ekonomsko-političke sfere, a članice BRICS-a nastoje unaprediti svoju ulogu u međunarodnim organizacijama i forumima. Države članice BRICS-a igraju značajnu ulogu u međunarodnim ekonomskim odnosima, s obzirom na sledeće ključne činjenice: (BRICS Joint Statistical Publication, 2018)

- Ukupnoj svetskoj populaciji doprinose sa 42%.
- Obuhvataju ukupnu svetsku teritoriju u iznosu od 29,6%.
- Učestvuju u stvaranju svetskog bruto proizvoda sa udelom od preko 32%.

2.6. Uloga i pozicija BRICS-a u svetskoj privredi

Uprkos izazovima izazvanim finansijskom i ekonomskom krizom iz 2009. godine, fluktuacijama u globalnom ekonomskom rastu, porastu protekcionizma i kontinuiranom deficitu finansiranja

infrastrukture, zemlje BRICS-a su ostvarile impresivan prosečan rast BDP-a po glavi stanovnika od 5,4%, što je tri puta više od svetskog proseka od 1,7% tokom postkrizne decenije. Udeo ovih zemalja u globalnom BDP-u povećan je za 10 procentnih poena, dostigavši 33% u 2019. Prognoze ukazuju na nastavak visokih stopa rasta članica BRICS-a (4,5% u odnosu na globalnih 2,5%) u narednim godinama, što će dodatno povećati njihovo učešće u globalnom BDP-u. Očekuje se da će do 2030. godine udeo BRICS-a premašiti kombinovani udeo američkih i evropskih zemalja i dostići 37% globalnog BDP-a. Ova uspešna perspektiva, rezultat je odgovorne monetarne politike koja ima za cilj smanjenje nacionalnog duga i povećanje međunarodnih rezervi, čime se obezbeđuje makroekonomska stabilnost. Zemlje BRICS-a predstavljaju značajan udeo u globalnom izvozu (19%), uvozu (16%) i ulaznim i izlaznim direktnim investicijama. (Larionova, 2020)

Prema brojnim pokazateljima očigledno je da se uloga BRICS-a u svetskoj privredi značajno povećala. Sa 41% svetske populacije, BRICS ima legitimitet da donosi odluke koje utiču na globalnu zajednicu i obezbeđuje izvor kredibiliteta za svoje postupke. Povećanje njihovog kombinovanog ekonomskog potencijala stvara mogućnosti za jačanje njihovog ekonomskog i političkog uticaja, omogućavajući reformu multilateralnog sistema da postane inkluzivnija, demokratskija i reprezentativnija. Time bi se poboljšalo učešće zemalja u razvoju i zemalja sa tržištima u razvoju u međunarodnom donošenju odluka. (Larinova, 2020)

U nastavku ćemo predstaviti tabelu broj 7 koja daje osnovne ekonomske informacije o BDP-u, BDP-u po glavi stanovnika i stopama rasta BDP-a za zemlje BRICS-a u periodu od 2000. do 2019. godine.

Tabela 7: BDP, BDP po glavi stanovnika i stope rasta ovih indikatora za zemlje članice BRICS-a

	2000.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2025.
BDP zemalja u tekućim cenama, u milijardama USD												
Brazil	655	2208	2613	2464	2471	2456	1800	1796	2063	1885	1840	2300
Rusija	260	1525	2048	2192	2294	2082	1370	1280	1574	1673	1700	2100
Indija	459	1342	1678	1823	1828	1857	2039	2104	2295	2633	2713	4000
Kina	1211	6088	7355	8332	9574	10477	11060	11237	12323	13892	14363	18800
Južnoafrička republika	136	375	417	396	367	351	318	296	350	368	351	415

BDP per capita u tekućim cenama, u USD												
Brazil	3771	11330	13293	12423	12357	12174	8846	8754	9974	9042	8754	10200
Rusija	1772	10675	14326	15308	15982	14248	9356	8726	10722	11394	11584	14700
Indija	458	1147	1415	1494	1480	1484	1610	1640	1767	2019	2045	2800
Kina	959	4551	5620	6317	7054	7679	8066	8151	8889	9975	10276	13400
Južnoafrička republika	3073	7380	8083	7574	6908	6509	5775	5302	6187	6380	5979	6700
Stopa rasta BDP-a (u %)												
Brazil	4,4	7,5	4	1,9	3	0,5	-3,5	-3,3	1,3	1,3	1,1	2,5
Rusija	100	4,5	4,3	4	1,8	0,7	-2	0,2	1,8	2,5	1,3	2,7
Indija	8,9	11,9	25	8,7	0,2	1,6	9,8	3,2	9,1	15,6	2,3	6,5
Kina	8,5	10,6	9,6	7,9	7,8	7,4	7	6,8	6,9	6,7	6,1	4,6
Južnoafrička republika	4,2	3	3,3	2,2	2,5	1,8	1,2	0,4	1,4	0,8	0,2	1,3
% Rast BDP-a u odnosu na baznu godinu (2000. godinu)												
Brazil		337,10	398,93	376,18	377,25	374,96	274,81	274,20	314,96	287,79	280,92	351,15
Rusija		586,54	787,69	843,08	882,31	800,77	526,92	492,31	605,38	643,46	653,85	807,69
Indija		292,37	365,58	397,17	398,26	404,58	444,23	458,39	500,00	573,64	591,07	871,46
Kina		502,73	607,35	688,03	790,59	865,15	913,29	927,91	1017,9	1147,15	1186,04	1552,44
Južnoafrička republika		275,74	306,62	291,18	269,85	258,09	233,82	217,65	257,35	270,59	258,09	305,15
% Rast BDP-a per capita u odnosu na baznu godinu (2000. godinu)												
Brazil		300,45	352,51	329,44	327,68	322,83	234,58	232,14	264,49	239,78	232,14	270,49
Rusija		602,43	808,47	863,88	901,92	804,06	527,99	492,44	605,08	643,00	653,72	829,57
Indija		250,44	308,95	326,20	323,14	324,02	351,53	358,08	385,81	440,83	446,51	611,35
Kina		474,56	586,03	658,71	735,56	800,73	841,08	849,95	926,90	1040,15	1071,53	1397,29
Južnoafrička republika		240,16	263,03	246,47	224,47	211,81	187,93	172,53	201,33	207,61	194,57	218,03

Izvor: BRICS Joint Statistical Publication 2024, <https://eng.brics-russia2020.ru/images/132/34/1323459.pdf>

Tokom posmatranog perioda primećen je značajan porast BDP svake pojedinačne zemlje, posebno ističući snažan privredni razvoj Kine, koji je direktno uticao na BDP po glavi stanovnika. Uprkos početnom brzom rastu BDP-a, došlo je do usporavanja, osim u slučaju Kine, čiji BDP nastavlja da raste natprosečnim stopama. Ovaj kontinuirani rast je glavni razlog zašto je Kina postala jedan od svetskih ekonomskih giganta.

Kada se posmatra BDP po zemljama, primetno je da Kina ima najveći BDP, dok je BDP Indije, i pored približno jednakog broja stanovnika, znatno niži, što se odražava i na BDP po glavi stanovnika. Brazil je 2000. godine imao najveći BDP po glavi stanovnika, ali je tokom perioda do 2019. godine bilo niskih stopa rasta BDP-a, pa čak i pada BDP-a, posebno izraženog u 2015. i 2016. godini, što je rezultiralo značajno nižim BDP-om po glavi stanovnika u Brazilu u 2019. u poređenju sa Kinom i Rusijom.

Rusija, iako je zauzela drugo mesto među BRICS članicama po kumulativnom rastu BDP-a od 2000. do 2025. godine (sa rastom od 807,69%), beleži gotovo duplo niži rast u odnosu na Kinu, čiji rast BDP-a u istom periodu iznosi 1.552,44%. Ovaj raskorak ukazuje na trend natprosečnog razvoja kineske privrede, posebno u sektorima proizvodnje, izvoza i visokih tehnologija. Kineski fokus na digitalizaciju, infrastrukturu i globalne inicijative poput "Pojasa i puta" dodatno je doprineo njenom ubrzanom rastu u poređenju sa ostalim članicama.

Ukupan intra-BRICS obim razmene dosegao je čak \$1 bilion od 2023 do 2025. godine. Važan rast trgovine proizvodima koji su rezultat industrijske proizvodnje unutar blokova: čini između 74 % i 85 % intra-BRICS trgovine, dok taj udeo u globalnoj trgovini članica stagnira oko 78 % . Udeo članica u intra-trgovini pokazuje veliku dominaciju Kine ($\approx 24\%$), zatim Rusije i Brazila ($\sim 8-10\%$), dok su Indija i JAR ostvarile manji udeo u rasponu 3-11%.

Trend bilateralne zavisnosti: (BRICS Joint Statistical Publication, 2024)

- Brazil najviše zavisi od trgovine unutar BRICS-a kada su u pitanju gotovi proizvodi, sa 33,8% trgovine unutar ovog bloka. To znači da Brazil u velikoj meri uvozi i izvozi proizvode koji su već kompletirani, poput automobila, elektronike, industrijske opreme i drugih proizvoda. Ovaj visoki udeo ukazuje da Brazil ima snažnu trgovinsku povezanost sa drugim zemljama BRICS-a, posebno u sektorima u kojima se proizvodi gotova roba, kao što su mašine i elektronika.
- Rusija i Južna Afrika su na oko 24% u trgovini gotovim proizvodima unutar BRICS-a. To znači da ove zemlje značajno zavise od trgovine sa drugim članicama BRICS-a u vezi sa proizvodima koji su već gotovi i spremni za upotrebu. Rusija, na primer, uvozi tehnologiju i opremu, dok Južna Afrika takođe uvozi proizvode iz drugih zemalja BRICS-a kao što su

automobili, elektronika i drugi industrijski proizvodi. Ove zemlje izvoze prirodne resurse, ali takođe imaju veliku trgovinsku aktivnost u industrijskim proizvodima unutar BRICS-a.

- Indija ima 17,9% trgovine gotovim proizvodima unutar BRICS-a. Iako je Indija veliki izvoznik usluga, posebno u IT sektoru, i dalje se oslanja na trgovinu proizvodima poput elektronike, mašina i automobila. Međutim, njen udeo u trgovini gotovim proizvodima unutar BRICS-a nije tako visok kao kod drugih članica, jer Indija u velikoj meri uvozi proizvode iz drugih sektora, dok istovremeno izvozi manje gotove proizvode nego neke druge zemlje.
- Kina, iako je najveći proizvođač gotovih proizvoda na svetu, ima 8,2% u trgovini gotovim proizvodima unutar BRICS-a. Ovaj niži udeo pokazuje da je veći deo kineske trgovine usmeren na izvoz gotovih proizvoda van BRICS-a, dok je trgovina sa drugim članicama više fokusirana na sirovine i poluproizvode. Kina i dalje izvozi ogromne količine proizvoda poput elektronike i automobila, ali unutar BRICS-a njena trgovina gotovim proizvodima čini manji udeo u odnosu na njen ukupni izvoz.

Kina je dominantan trgovinski partner unutar BRICS-a, kako po obimu, tako i po strukturi – što potvrđuje stratešku ulogu u ekonomskoj integraciji grupe, naročito kroz visoko-tehnološke i proizvodne tokove. Rusija ima značajan nivo trgovinskog obima, \$294 mlrd, sa udelom oko 8 %– 9 % u spoljnoj trgovini, na svetskom tržištu– u velikoj meri usmerenoj na energetske robu. Brazil je naročito integrisan kroz proizvodni sektor, visok udeo intra-trgovine pokazuje rastuću unutrašnju ekonomsku povezanost u okviru grupacije. Indija i JAR ostaju relativno manje integrisane – imaju manji udeo intra-trgovine, pokazujući prilike za dalji rast saradnje. Kada se posmatra rast BDP po glavi stanovnika, Kina se ponovo ističe iznad prosečnim rastom, dok su Brazil i Južna Afrika na nižem nivou u odnosu na 2010. godinu, što ukazuje na uticaj kriznih događaja poput svetske finansijske krize i političkih situacija. Važno je napomenuti da su BDP i BDP po glavi stanovnika izračunati u tekućim cenama i da su pod uticajem inflacije, što takođe može dovesti do rasta ovih pokazatelja.

Tabela broj 8 prikazuje poziciju koju BRICS zemlje ostvaruju u međunarodnoj trgovini.

Tabela 8: Pozicija BRICS-a i međunarodnoj trgovini, u periodu 2000-2019.

	2000.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Ukupna vrednost uvoza i izvoza (u milionima \$)											
Brazil	137	475,7	594,5	584,9	605,2	582,7	467,0	420,9	473,3	532,6	
Rusija	169,0	762,8	983,5	1034	1061	991,5	674,8	598,5	737,7	852,2	836,2
Indija	125,9	826,1	1016	1018	995,1	998	882,2	919,0		844,2	600,1
Kina	477,4	3090	3836	4118	4476	4705	4362	4140	4642	5199	5123
Južnoafrička republika	70,19	210,13	250,60	241,37	235,66	226,10	195,71	179,71	202,65	219,02	208,06
Ukupna vrednost uvoza (u milionima \$)											
Brazil	72,91	243,66	302,03	303,85	325,57	318,80	243,12	203,16	221,66	257,66	
Rusija	58,47	320,96	410,05	444,70	469,65	428,90	281,79	266,10	327,25	343,59	353,60
Indija	65,11	450,32	567,55	571,50	528,95	529,54	465,64	480,02		514,08	361,99
Kina	224,3	1433	1827	1943	2120	2242	2002	1942	2212	2548	2479
Južnoafrička republika	33,13	102,73	123,61	123,56	122,05	115,68	99,937	89,077	99,085	108,88	103,15
Ukupna vrednost izvoza (u milionima \$)											
Brazil	64,08	232,00	292,49	281,10	279,59	264,06	223,87	217,75	251,72	274,98	
Rusija	110,5	441,83	573,45	589,77	591,96	562,55	393,04	332,35	410,48	508,56	482,64
Indija	60,83	375,77	448,29	446,08	466,22	468,45	416,60	438,98		330,08	238,1
Kina	253,1	1656	2009	2175	2356	2463	2360	2198	2429	2651	2643
Južnoafrička republika	37,06	107,39	126,99	117,81	113,61	110,43	95,772	90,629	103,57	110,14	104,92
Rast uvoza u odnosu na baznu godinu (2000. godinu) (u milionima \$)											
Brazil		334,18	414,23	416,72	446,51	437,23	333,43	278,63	303,84	353,38	
Rusija		548,92	70,13	760,54	803,22	733,52	481,93	455,09	559,68	587,62	604,74
Indija		691,61	571,65	877,71	812,36	813,28	715,14	737,23		789,53	555,59
Kina		639,03	814,49	866,34	945,23	999,35	892,66	865,86	986,27	1136,0	1105,0
Južnoafrička republika		310,10	373,12	37,30	368,39	349,18	301,66	268,88	299,09	328,65	311,35
Rast izvoza u odnosu na baznu godinu (2000. godinu) (u milionima \$)											
Brazil		362,04	456,43	438,66	436,30	412,08	34,98	339,81	392,82	429,11	
Rusija		3997,8	5188,6	5336,4	5356,1	5090,0	3556,2	3007,2	3714,1	4601,5	4367,0

Indija		617,76	736,98	733,34	766,45	770,11	684,88	721,67		542,64	391,43
Kina		654,47	793,72	859,41	930,73	973,13	932,53	868,43	959,84	1047,5	1044,4
Južnoafrička republika		298,80	342,67	317,89	306,58	297,98	258,44	244,56	279,47	297,22	283,11

Izvor: BRICS Joint Statistical Publication 2020, <https://eng.brics-russia2020.ru/images/132/34/1323459.pdf>

Uticaj BRICS-a na svetsku privredu može se proučiti kroz analizu spoljnotrgovinske razmene. Zemlje članice BRICS-a imaju značajan uticaj na svetsku privredu putem spoljnotrgovinske razmene, s posebnim naglaskom na izvoz proizvoda u kojima ove zemlje ostvaruju suficit, ili ostvaruju u odnosu na svoje direktne konkurente.

U prvom delu tabele prikazana je ukupna spoljnotrovinjska razmena roba i usluga zemalja BRICS-a. Kina se posebno izdvaja po ukupnoj vrednosti spoljnotrgovinske razmene. Bez obzira što bi se možda očekivalo da Kina izvozi značajno više od onoga što uvozi, podaci pokazuju da su kineski uvoz i izvoz prilično ujednačeni.

Primetan je rast uvoza u Kini, kao i u Indiji i Rusiji u odnosu na referentnu godinu, pri čemu je rast kineskog uvoza bio višestruko veći od rasta uvoza u Indiji i Rusiji. Što se tiče izvoza, Rusija beleži najveći rast izvoza, što se može povezati sa porastom vrednosti izvoza osnovnih energetske resursa. Očigledno je da je izvoz u Rusiji znatno veći od uvoza, što pozitivno utiče na ruski BDP. Bez obzira na to što su sankcije Rusiji uvedene 2022. godine, teško je predvideti budući razvoj događaja, zbog trenutne situacije na prostorima Rusije i Ukrajine.

Brazil:

- 2019: Izvoz 274,98 mil USD, uvoz 257,66 mil USD, suficit od +17,32 mil USD.
- Trend: Nakon deficita tokom većeg dela 2000-2015, prelazi u suficit od 2016.
- Projekcija 2025: Izvoz 320 mil, uvoz 310 mil, očekuje se suficit od oko +10 mil USD (projekcije su bazirane na osnovu izveštaja *World Bank/MMF*)
- Očekuje se da Brazil nastavi sa suficitom u trgovinskoj bilansi, s tim da će rast izvoza biti podstaknut daljim razvojem proizvodnje i poljoprivrednih proizvoda, kao i većim udelom proizvodnih roba u izvozu. Uvoz bi mogao rasti zbog potrošnje i tehnološkog razvoja, ali

suficit bi mogao rasti do 15-20 mil USD do 2030. godine, uz stalne reforme u trgovinskoj i fiskalnoj politici.

Rusija:

- 2019: Izvoz 482,64 mil USD, uvoz 353,60 mil USD , suficit od +129,04 mil USD.
- Trend: Stabilan i značajan suficit kroz celu eru, zahvaljujući izvozu energenata.
- Projekcija 2025: Izvoz 525 mil, uvoz 380 mil, očekuje se suficit od oko +145 mil USD
- Rusija će verovatno zadržati stabilan suficit zahvaljujući izvozu energenata (nema značajnih promena u tom sektoru), uz moguće povećanje izvoza u nove regione, naročito u Aziju (zbog smanjenja zavisnosti od evropskih tržišta). Prosečan godišnji suficit bi mogao rasti do 150-160 mil USD do 2030. godine, s mogućim povećanjem izvoza tehničkih i energetske proizvoda.

Indija:

- 2019: Izvoz 238,10 mil USD, uvoz 361,99 mil USD, deficit od –123,89 mil USD.
- Trend: Konstantan deficit (više uvoza nego izvoza), pogoršan posle 2018.
- Projekcija 2025: Izvoz 300 mil, uvoz 380 mil, očekuje se deficit oko –80 mil USD (ograničeni razvoj u izvozu usluga i farmacije).
- Indija bi mogla smanjiti deficit zbog rasta izvoza IT usluga, farmaceutske proizvoda i tehnoloških inovacija. Ipak, očekuje se da će i dalje imati deficit u trgovini, ali sa manjim negativnim saldom, zbog povećanog izvoza u sektoru usluga i izvoza gotovih proizvoda. Do 2030. godine, deficit bi mogao biti smanjen na –50 mil USD godišnje, uz dalje jačanje tehnološkog sektora i povećanu domaću proizvodnju.

Kina:

- 2019: Izvoz 2 643 mil USD, uvoz 2 479 mil USD, suficit od +164 mil USD.
- Trend: Dosledan suficit od 2000.
- Projekcija 2025: Izvoz 2 900 mil, uvoz 2 600 mil. predviđa se suficit od +300 mil USD .
- Kina će verovatno nastaviti sa višim suficitom u trgovinskom bilansu, zahvaljujući razvoju tehnološkog sektora (elektronika, pametni uređaji, automobili). Pored toga, Kina bi mogla povećati izvoz u zemlje u razvoju, kao i dalje koristiti strategije regionalne integracije

(posebno kroz Pojas i put). Suficit u trgovini bi mogao rasti na 350-400 mil USD godišnje do 2030. godine, sa povećanim fokusom na visokotehnoški izvoz.

JAR:

- 2019: Izvoz 104,92 mil USD, uvoz 103,15 mil USD, suficit od +1,77 mil USD.
- Trend: Variranje, ali uglavnom suficit od 2016.
- Projekcija 2025: Izvoz 120 mil, uvoz 115 mil, predviđa se suficit +5 mil USD (uz očekivani rast rudarstva i metala).
- Očekuje da će rast izvoza rudarskih proizvoda (platina, zlato, dijamanti) biti u centru pažnje. Osim toga, poljoprivreda i turizam mogu igrati ključnu ulogu u daljem rastu izvoza. Suficit bi mogao rasti do 7-10 mil USD godišnje do 2030. godine, uz rast sektora rudarstva i metala, kao i stabilizaciju domaće industrije.

Za Brazil, Rusiju, Kinu i JAR se očekuje da zadrže suficit u spoljnoj trgovini i 2025. Indija ostaje u deficitu, mada se očekuje blago smanjenje. Ove projekcije su zasnovane na trendovima iz *World Bank-a*, *MMF-a*, i zvaničnih izveštaja članica BRICS-a.

2.7. Osnovni motivi za pridruživanje integraciji

Iako se osnivanje svih integracija suštinski zasniva na razlozima povezanim s privrednim rastom, što se tiče BRICS-a, vlada Brazila je identifikovala nekoliko razloga za pridruživanje toj integraciji. To su ujedno i razlozi svih ostalih zemalja koje su se već pridružile ili planiraju da se pridruže integraciji. (Vlada JAR, 2022):

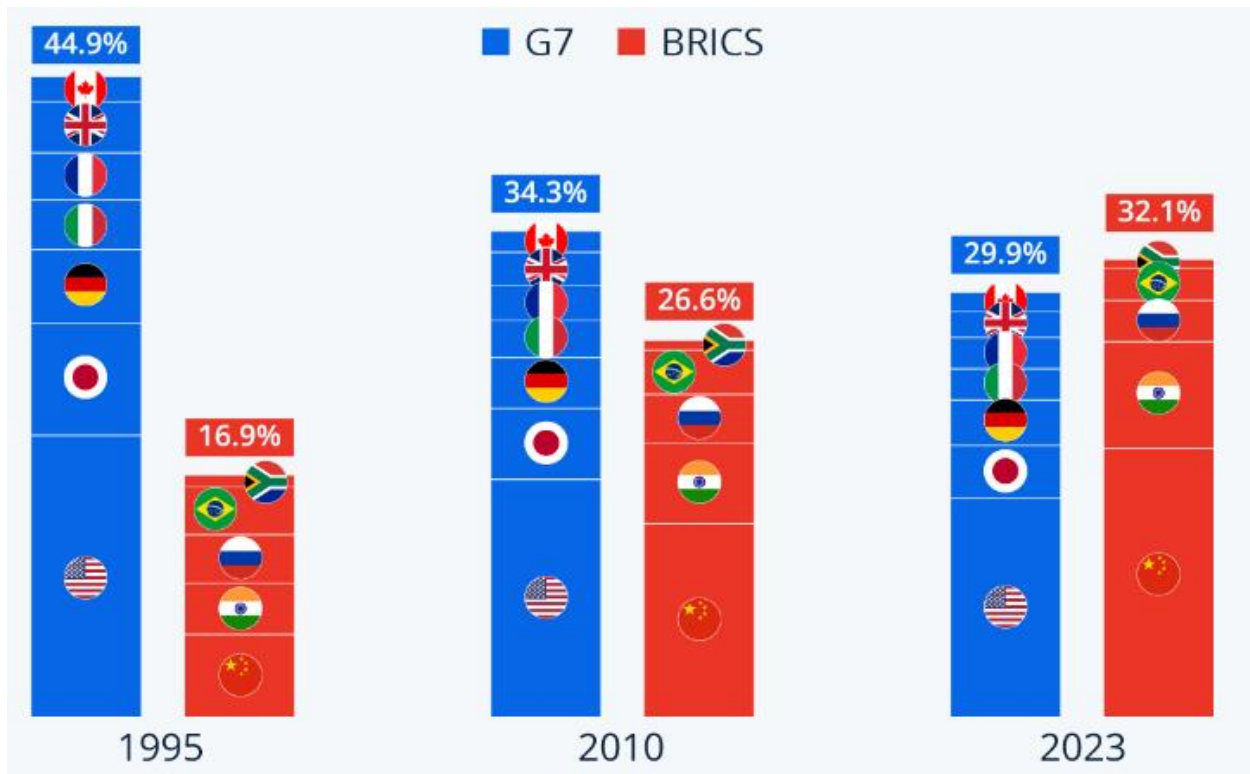
- Ciljevi mehanizma BRICS-a: Osnovni cilj BRICS-a je promovisanje mira, bezbednosti, razvoja i saradnje, te doprinos značajnom razvoju čovečanstva i uspostavljanju ravnoteže i pravednosti u svetu. Ova integracija od svog osnivanja pokazala je pozitivan uticaj na međunarodni poredak.
- Ekonomske dimenzije članica BRICS-a: Svaka od zemalja BRICS-a pojedinačno je postala značajan učesnik u globalnim tokovima. Primera radi, Kina je postala druga najveća ekonomska sila na svetu 2010. godine, dok je Indija trenutno deseta najveća privreda prema nominalnom bruto domaćem proizvodu (BDP) i četvrta po paritetu kupovne moći (PPP).

Brazil je 2011. godine stekao status šeste najveće svetske privrede. Rusija, trenutno deveta po veličini privreda, dok je JAR rangirana kao 26. najveća privreda.

- Koordinacija u međunarodnim organizacijama: Zemlje BRICS-a zajedno koordiniraju svoje stavove i akcije u međunarodnim organizacijama, što se manifestuje, između ostalog, u njihovom delovanju u okviru Ujedinjenih nacija.
- Pogled na BRICS kao pokretača globalnog rasta: Tokom svetske ekonomske krize, mnoge zemlje u svetu prepoznale su članstvo u BRICS-u kao mogući pokretač novog globalnog ekonomskog rasta i podršku globalnoj ekonomskoj saradnji. Ovo je posebno vidljivo u kontekstu trgovine i investicija sa zemljama niskih prihoda nakon svetske finansijske krize.
- Značajni udeo u svetskom BDP-u: Zemlje BRICS-a su u poslednjih 15 godina utrostručile svoj udeo u svetskom bruto domaćem proizvodu (BDP-u). Prognoze pokazuju da će njihov udeo u svetskoj proizvodnji rasti sa 18% na 25-26% u narednih 10 godina počev od 2020. godine, pa čak do jedne trećine do 2030. godine.
- Geografski i demografski značaj: Zemlje BRICS-a zajedno zauzimaju 30% svetske teritorije, a 42% svetske populacije živi u tim zemljama.
- Značajan doprinos svetskom privrednom rastu: Zajednički doprinos BRICS-a svetskom privrednom rastu u poslednjoj deceniji dostigao je 50%, čime je ova grupa zemalja postala vodeća snaga u svetskom privrednom razvoju.
- Globalni uticaj i predviđanja: BRICS je obuhvatao oko 11% svetskih godišnjih tokova stranih direktnih investicija (SDI) u 2012. godini. Jim O'Neill je početkom ovog veka predviđao da bi BRICS mogao postati ekonomski ekvivalent G7 do 2027. godine, što dodatno ukazuje na rastući globalni uticaj ove grupe zemalja. (O'Neill, 2001)

Na sledećem grafikonu predstaviceo kako je grupacija BRICS doživela uspon u poslednjih 30 godina. Porediceo udeo zemalja G7 i BRICS u globalnom BDP-u.

Grafikon 4: Udeo zemalja G7 i BRICS u globalnom BDP-u po paritetu kupovne moći

Izvor: IMF World Economic, <https://www.imf.org/en/Home>.

Tokom poslednjih dvadeset godina, svet je svedočio značajnim promenama u globalnom ekonomskom i geopolitičkom pejzažu. Uspon zemalja BRICS-a označio je rastuću suprotnost tradicionalnoj dominaciji G7.

Grupacija G7 koja uključuje Sjedinjene Države, Kanadu, Ujedinjeno Kraljevstvo, Nemačku, Francusku, Italiju i Japan, dugo je dominirala svetskom privredom i donošenjem odluka. Međutim, rapidan privredni rast i razvoj zemalja BRICS-a uslovalo je pojedničano povećanje njihovog zajedničkog uticaja, ali i ambicija u svetskoj privredi.

Naročito je spektakularan privredni uspon Kine, koji je transformisao međunarodnu trgovinu, investicije i lance snabdevanja. Kombinacija proizvodnih kapaciteta, velikog potrošačkog tržišta i inovativnog rasta, postavila ju je kao ključnog igrača u svetskoj privredi. Iako Indija još uvek zaostaje, njena ogromna populacija i brza tehnološka industrija čine je potencijalnom drugom

ekonomskom supersilom unutar bloka. S druge strane, Rusija, Brazil i Južna Afrika nisu ispunile očekivanja, sa smanjenjem svog udela u globalnom BDP-u, po paritetu kupovne moći, tokom proteklih dve decenije. Iako su ove tri zemlje imale izazove i disparitete, pet zemalja BRICS-a zajedno, premašile su G7 po ukupnom BDP-u u 2020. godini, mereno po paritetu kupovne moći. (Richter, 2023)

Uspon zemalja BRICS-a, iako sa izazovima i nejednakostima unutar same grupe, rezultirao je jačim pozivima za inkluzivnijom i reprezentativnijom globalnom upravom. Ovo dodatno naglašava važnost glasova koji se razlikuju od politike koju je diktirala G7, pre svega Zapad. To je posebno evidentno u reakciji na rusku operaciju u Ukrajini, gde su članice G7 osudile akcije i uvele stroge sankcije Rusiji, dok članice BRICS-a nisu osudile ruske akcije, niti podržale sankcije.

3. TOKOVI KAPITALA ZEMALJA BRICS

Osnovni cilj spajanja ovih zemalja bio je jačanje ekonomske saradnje i zajedničkog delovanja u međunarodnim finansijskim tokovima, čime je BRICS postao značajan faktor u oblikovanju savremenog svetskog poretka.

Od svog postanka, BRICS je razvio brojne forme delovanja u oblasti finansija, sa ciljem jačanja ekonomske stabilnosti i međusobne saradnje. Jedan od ključnih mehanizama je *Contingent Reserve Arrangement* (CRA), fond rezervi koji članicama pruža dodatnu sigurnost u uslovima ekonomske krize. Ovaj fond služi kao zaštitni mehanizam u situacijama kada dođe do naglih odliva kapitala ili deviznih kriza, predstavljajući značajan instrument za očuvanje monetarne stabilnosti unutar saveza.

Paralelno sa tim, spoljnotrgovinska razmena unutar BRICS-a beleži konstantan rast. Članice aktivno rade na smanjenju trgovinskih barijera, jačanju međusobne razmene i promociji korišćenja nacionalnih valuta u bilateralnoj i multilateralnoj trgovini, čime se smanjuje zavisnost od američkog dolara. Ovakva strategija jača ekonomsku autonomiju i otpornost zemalja članica na globalne finansijske šokove.

Takođe, BRICS kroz Novu razvojnu banku (*New Development Bank – NDB*) obezbeđuje alternativne izvore finansiranja za infrastrukturne projekte, podržavajući privredni rast i regionalni razvoj. Nova razvojna banka ulaže u energetske sisteme, saobraćajnu infrastrukturu, digitalizaciju i projekte održivog razvoja, čime doprinosi dugoročnom razvoju. U tom kontekstu, investicije i veliki infrastrukturni projekti igraju ključnu ulogu u ekonomskoj saradnji članica. Inicijativa „Pojas i put“, koju predvodi Kina, predstavlja primer kako BRICS može da se uključi u globalne razvojne tokove i da kroz strateške investicije učvrsti svoju poziciju u svetskoj privredi.

Iako je BRICS doživeo impresivan rast nakon globalne finansijske krize 2007–2008. godine, kada su članice zabeležile rast BDP-a iznad proseka razvijenih zemalja, Kina sa 9,4% rasta u 2009, Indija sa 8,5% u 2010, prema podacima Svetske banke, tokom poslednje decenije ovaj savez se suočava sa nizom izazova.

Pre svega, prisutan je usporen ekonomski rast unutar većine članica:

- Brazil je 2015. i 2016. godine zabeležio dvogodišnju recesiju, s padom BDP-a od -3,5% i -3,3% (World Bank, 2020).
- Rusija se suočila sa sankcijama i padom cena nafte, što je dovelo do negativnog rasta 2015. godine (-2,5%).
- Južnoafrička Republika beleži hronično nizak rast, ispod 1% u više godina zaredom (IMF, 2023).
- Kina, iako i dalje brzo raste, svedočila je padu stope rasta sa 10+% u 2010-im na oko 5,2% u 2023. godini (IMF, 2023).
- Indija je nakon pandemije COVID-19 zabeležila oporavak, ali i ona je suočena sa strukturnim izazovima, uključujući nezaposlenost i fiskalni deficit.

Takođe, doprinos BRICS-a globalnom ekonomskom rastu, koji je 2010-ih dostizao i oko 50% ukupnog svetskog rasta, danas se smanjuje i sve više zavisi od Kine i Indije kao glavnih pokretača. Pored spoljnih izazova, domaći faktori kao što su politička nestabilnost, korupcija, ekonomska neefikasnost i društvene nejednakosti, dodatno usporavaju razvoj pojedinih članica. Uprkos tim izazovima, BRICS ostaje ključni igrač u globalnoj ekonomiji, prema izveštajima MMF-a, članice BRICS-a činile su 32,1% svetskog BDP-a (po PPP) u 2023. godini, u poređenju sa 29,9% koliko su činile zemlje G7 (Richter, 2023; IMF, 2023). Grupacija nastavlja da zagovara reforme međunarodnih finansijskih institucija poput Međunarodnog monetarnog fonda i Svetske banke, zahtevajući veću zastupljenost u odlučivanju koja bi bolje odražavala savremenu raspodelu ekonomske moći.

3.1. Aranžman o kontingentnim rezervama

Aranžman o kontingentnim rezervama BRICS-a (*CRA - Contingent Reserve Arrangement*) predstavlja okvir za pružanje podrške zemljama članicama kroz instrumente likvidnosti i predostrožnosti, kako bi se odgovorilo na stvarne, ili potencijalne kratkoročne pritiske na platni bilans. Ovaj aranžman je uspostavljen 2015. godine od strane zemalja članica BRICS-a. Pravni osnov za formiranje CRA je sadržan u Ugovoru o uspostavljanju aranžmana o kontingentnim rezervama BRICS-a, potpisanom u Fortalezi, Brazil, 15. jula 2014. godine. Ugovor je stupio na

snagu nakon ratifikacije od strane svih država članica BRICS-a, što je bilo najavljeno na 7. samitu BRICS-a u julu 2015. godine. (*Establishment of a BRICS Contingent Reserve Arrangement*) Osnovni cilj ove rezerve je pružanje zaštite od globalnih pritisaka likvidnosti, posebno u vezi sa valutama koje su pod uticajem negativnih efekata svetskih finansijskih pritisaka na nacionalne valute članica. Često CRA posmatramo kao konkurenciju Međunarodnom monetarnom fondu (MMF) i zajedno sa Novom razvojnom bankom predstavlja primer jačanja saradnje među zemljama Juga. U pogledu kapitala, rezerva raspolaže sa ukupno 100 milijardi dolara. Raspodela se vrši na sledeći način, države članice mogu zatražiti maksimalni pristup sredstvima u visini od polovine uloženog kapitala do dvostruko većeg iznosa od uloženog kapitala.

Tabela 9: Aranžman o kontingentnim rezervama

Država	Kapitalni doprinos (milijarde \$)	Pristup sredstvima (milijarde \$)	Glasačko pravo (u %)
Brazil	18	18	18,10
Kina	41	21	39,95
Indija	18	18	18,10
Rusija	18	18	18,10
Južna Afrika	5	10	5,75
Ukupno	100	85	100,00

Izvor: BRICS Development bank, https://news-biharprabha-com.translate.goog/2014/07/brics-development-bank-top-on-agenda-of-6th-brics-summit/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=sr&_x_tr_hl=sr&_x_tr_pto=sc

Struktura kapitalnog doprinosa, pristupa sredstvima i glasačkog prava u okviru NDB jasno odražava princip uravnotežene saradnje među članicama BRICS-a. Brazil, Rusija i Indija uložile su po 18 milijardi dolara, imaju proporcionalan pristup sredstvima od 18 milijardi i glasačko pravo od 18,10%, što ih čini ravnopravnim osnivačicama. Kina, iako je uložila najveći kapitalni doprinos od 41 milijarde dolara (41% ukupnog fonda), ima ograničen pristup sredstvima na 21 milijardu dolara i glasačko pravo od 39,95%, što predstavlja kompromis koji sprečava dominaciju jedne zemlje i čuva institucionalnu ravnotežu. Južna Afrika je, iako sa najmanjim kapitalnim ulogom od 5 milijardi dolara, dobila pristup sredstvima u iznosu od 10 milijardi i glasačko pravo od 5,75%, čime se odražava princip razvojne solidarnosti i podrške manjim ekonomijama unutar saveza.

Ukupan kapital iznosi 100 milijardi dolara, dok je ukupni dozvoljeni pristup sredstvima ograničen na 85 milijardi, a glasačka prava su proporcionalno raspodeljena, uz zadržavanje mehanizma konsenzusa kod ključnih strateških odluka.

3.2. Nova razvojna banka

Na glavnom samitu u brazilskoj Fortalezi 2014. godine, lideri država članica BRICS-a su formalno-pravno uspostavili saradnju u oblasti finansija. Zvaničnici iz Brazila, Rusije, Indije, Kine i Južnoafričke Republike potpisali su Ugovor o osnivanju Nove razvojne banke BRICS, označavajući praktičnu primenu ideja koje su se razvijale tokom sastanaka u Durbanu i Nju Delhiju. Inicijalno, banka je trebalo da nosi naziv Razvojna banka BRIC, ali je prilikom prijema Južnoafričke Republike u članstvo, došlo do promene imena na Novu razvojnu banku BRICS. Ova promena omogućila je svim članicama da budu zadovoljne i pod jednakim osnovama uključene u proces osnivanja ove nove finansijske institucije. (Stojković, 2016)

Nova razvojna banka BRICS predstavlja finansijsku instituciju članica ovog bloka, a države članice imaju podjednak udeo u upravljačkom sistemu Banke. Osnovni cilj banke je pružanje alternativnog finansijskog sistema u odnosu na postojeći svetski poredak, u kojem dominira uloga Sjedinjenih Američkih Država. Međunarodni monetarni fond (MMF) i Svetska banka, kao dve ključne međunarodne finansijske institucije, često su pod uticajem volje SAD-a. Formirana s namerom da podstakne i razvija finansijsku i razvojnu saradnju između tržišta u razvoju, pre svega BRICS zemalja, Nova razvojna banka BRICS ima sedište u Šangaju, u Kini, a planirano je otvaranje i regionalnih centara, ili kancelarija.

Ustanovljeno je da svaka država članica ima jedan glas, bez prava veta na odluke, što je ključna karakteristika koja diferencira Novu razvojnu banku od Svetske banke, gde se glasačka snaga određuje na osnovu učešća u kapitalu.

Nova razvojna banka osnovana 2015. godine, uspostavila je pravilo rotirajućeg predsedavanja, pri čemu svaka zemlja članica imenuje predsednika na mandat od pet godina. Prvi predsednik banke bio je K.V. Kamath iz Indije, koji je svoju dužnost obavljao od jula 2015. do jula 2020. godine

(NDB, 2015). Njegov mandat obeležen je uspostavljanjem institucionalnih temelja banke, pokretanjem prvih projekata i otvaranjem regionalnih kancelarija.

Nakon isteka njegovog mandata, predsedavanje je preuzeo Marcos Prado Troyjo iz Brazila, koji je bio predsednik od jula 2020. do marta 2023. godine. Njegov izbor predstavljao je realizaciju dogovorene rotacije među članicama BRICS-a, a tokom njegovog mandata NDB je primila nove članice van BRICS-a, poput Bangladeša i Ujedinjenih Arapskih Emirata, čime je banka započela proces širenja svog uticaja (NDB Annual Report, 2022).

U martu 2023. godine, nakon ostavke Troyja, na mesto predsednice banke imenovana je Dilma Rousseff, bivša predsednica Brazila, što predstavlja izuzetak u pogledu kontinuiteta brazilskog predstavnika, ali u skladu sa dogovorom među članicama (Reuters, 2023).

3.2.1. Organizaciona struktura

Nova razvojna banka BRICS ima organizacionu strukturu koja se sastoji od nekoliko ključnih tela. Ovo uključuje Odbor guvernera, Upravni odbor, Predsednika banke i Zamenike predsednika banke.

Odbor guvernera ima širok spektar nadležnosti i ključnih funkcija. Njegove odgovornosti obuhvataju odlučivanje o prijemu novih članica i postavljanje strategijskih odluka, donošenje odluka o povećanju, ili smanjenju kapitala, odlučivanje o suspenziji članstva, predlaganje i vršenje izmena osnivačkog ugovora, odlučivanje o žalbama, odobravanje zaključenih ugovora o saradnji sa drugim finansijskim organizacijama, raspodelu neto prihoda Banke, odlučivanje o prekidu poslovanja Banke i raspodeli imovine, donošenje odluka o broju dodatnih potpredsednika Banke, biranje direktora Banke, odlučivanje o predlogu Borda direktora za pribavljanje kapitala, i donošenje konačne odluke o Generalnoj strategiji Banke na svakih 5 godina. (Stojković, 2016)

Drugo važno telo u strukturi banke je Odbor direktora, koji ima do deset članova. Njegove nadležnosti uključuju sprovođenje opštih poslova Banke, donošenje odluka koje utiču na realizaciju ciljeva, poslovne strategije, strategiju država članica u okviru BRICS poslovanja,

odlučivanje o kreditima, učešću u kapitalu, pozajmljivanju i drugim operativnim zadacima. Upravni odbor takođe podnosi godišnje izveštaje o poslovanju Odboru guvernera na zajedničkom godišnjem sastanku i odobrava budžet Banke. Sve države članice imenuju po jednog člana i zamenika u Odboru guvernera i direktora, a predsedavajući oba Borda biraju se iz samog članstva.

Do 2025. godine, Nova razvojna banka je odobrila preko 90 infrastrukturnih i razvojnih projekata, u ukupnoj vrednosti većoj od 32 milijarde američkih dolara, usmerenih na oblasti kao što su energetika, transport, vodosnabdevanje i digitalizacija (NDB, 2023). Približno 40% sredstava usmereno je na projekte koji imaju pozitivan ekološki uticaj, uključujući obnovljive izvore energije i održivu urbanu infrastrukturu. Može se istaći da je NDB alternativa zapadnim finansijskim institucijama kao što su MMF i Svetska banka, omogućavajući BRICS članicama pristup finansiranju pod povoljnijim uslovima. Od 2021. do 2025. godine, banka je započela širenje članstva, uključivši zemlje poput Bangladeša, Egipta, Urugvaja i Ujedinjenih Arapskih Emirata, čime je pojačan njen globalni značaj (Reuters, 2023, Sidiropoulos, 2022).

3.3. Promocija nacionalnih valuta članica BRICS-a

Na nedavno održanom 15. samitu BRICS-a, od 22. do 24. avgusta 2023. godine u Johanesburgu, članice su jasno iskazale nameru da se distanciraju od američkog dolara kao primarnog sredstva za međunarodnu trgovinu. Ova odluka predstavlja ozbiljan izazov ekonomske dominacije SAD-a u svetu.

U prošlosti je veliki deo moći SAD-a proizlazio iz statusa američkog dolara kao vodeće svetske rezervne valute, uprkos tome što nema pokriće. Ali posle izražene odluke BRICS-a, struktura međunarodnog tržišta se suštinski menja, najavljujući značajan preokret u globalnoj dinamici i potencijalni kraj unipolarnog sveta kojim su dominirale SAD. Ova inicijativa čini značajan korak u pravcu stvaranja novog i ravnotežnijeg međunarodnog ekonomskog poretka. (Pempel, 2020)

Zemlje BRICS-a sve aktivnije sprovode strategiju promocije korišćenja svojih nacionalnih valuta u međunarodnoj trgovini, kao deo šireg nastojanja da se smanji zavisnost od američkog dolara i ojača ekonomska nezavisnost. Ova inicijativa razvijena je u kontekstu globalnih finansijskih

promena, uključujući rastuće rizike povezane sa oslanjanjem na dolar, kao i fluktuacije na svetskim deviznim tržištima koje mogu imati destabilizujući efekat na ekonomije u razvoju. BRICS zemlje su prepoznale potrebu za diverzifikacijom valutnih rezervi i izgradnjom alternativnog finansijskog okvira, što je rezultiralo nizom zajedničkih inicijativa i bilateralnih sporazuma koji podstiču upotrebu lokalnih valuta u međusobnoj trgovini i investicijama. Na primer, Kina i Rusija sve češće koriste juan i rublju u energetske i trgovinske transakcijama, dok su i Brazil i Indija najavili slične aranžmane u cilju smanjenja valutnih rizika. Kroz aktivnosti kao što su razmena deviza, razvoj domaćih platnih sistema i potpisivanje memoranduma o finansijskoj saradnji, BRICS stvara osnovu za valutnu koordinaciju. Prednosti ove strategije ogledaju se u smanjenju troškova transakcija, većoj monetarnoj stabilnosti i zaštiti od politički motivisanih finansijskih sankcija. Ipak, i dalje postoje izazovi kao što su razlike u monetarnoj politici, ograničena konvertibilnost pojedinih valuta i nedovoljno razvijena tržišta kapitala u nekim članicama. Dugoročno, promocija nacionalnih valuta mogla bi doprineti jačanju globalne uloge BRICS-a, ali i poslužiti kao model za druge zemlje u razvoju koje teže većoj fiskalnoj i monetarnoj autonomiji. Ovaj proces ima potencijal da transformiše međunarodni finansijski sistem u pravcu multipolarnosti i ravnoteže snaga, gde dominacija dolara više ne bi bila neupitna.

3.4. Uticaj "Pojasa i puta" Kine na svetsku privredu

Tokom proteklih nekoliko decenija, Kina je doživela značajan privredni rast, što je rezultiralo povećanjem njenih ambicija i sposobnosti za međunarodno delovanje. Ovaj period obuhvata najveći razvojni poduhvat u istoriji, tokom kojeg je 627.400.000 ljudi izvučeno iz života u siromaštvu sa prihodom od manje od 1.25 američkih dolara dnevno. (Liu & Dunford, 2016)

Globalna inicijativa za saradnju i investicije, najvidljivija kroz kinesku strategiju „Pojas i put“ (*Belt and Road Initiative – BRI*), predstavlja jedan od najambicioznijih savremenih razvojnih projekata usmerenih ka jačanju globalne povezanosti, trgovine i investicija. Pokrenuta 2013. godine od strane Narodne Republike Kine, ova inicijativa obuhvata više od 140 zemalja na tri kontinenta i podrazumeva ulaganja u transportnu infrastrukturu, energetiku, digitalnu povezanost i logističke koridore (World Bank, 2020). Implementacija inicijative odvija se kroz različite projekte, a predviđeni rok za završetak je 2049. godina. (Dimitrijević, 2017) Inicijativa "Pojas i

put" se sprovodi kroz pet ključnih oblasti, uključujući koordinaciju politike, infrastrukturno povezivanje, neometanu spoljnu trgovinu, finansijsku integraciju i razvoj veza među ljudima. Ova sveobuhvatna inicijativa ima značajan uticaj na ekonomiju i politiku. (Goralczyk, 2017)

Odgovornost za sprovođenje inicijative deli Vlada NR Kine, Ministarstvo trgovine, Ministarstvo spoljnih poslova i Nacionalna komisija za razvoj i reformu NR Kine, zajedno sa istraživačkim centrima, radnim grupama, kompanijama i bankama. Kineske državne firme, posebno one usmerene na infrastrukturnu izgradnju, igraju ključnu ulogu, dok se finansijska podrška obezbeđuje kroz kineske fondove i srodne institucije.

Zbog značajnog političkog uticaja Kini je omogućeno da jača svoj geopolitički uticaj kroz produbljivanje bilateralnih odnosa i širenje diplomatskog prisustva u zemljama učesnicama.

„Pojas i put“ se fokusira na izgradnju i revitalizaciju infrastrukture u više od 50 nerazvijenih i zemalja u razvoju, što je u potpunosti usklađeno sa njihovim potrebama za unapređenjem saobraćajnih kapaciteta. Tradicionalne finansijske institucije poput Azijske razvojne banke i institucija "bretonvudskog sistema" ne mogu pružiti dovoljna sredstva za ulaganje u infrastrukturu azijskih zemalja. Stoga ciljevi BRI, koji uključuju izgradnju infrastrukture i finansijsku snagu kineskih fondova, mogu značajno poboljšati situaciju u tom sektoru.

Vizija iz 2015. godine predviđa povezivanje država i postrojenja putem ulaganja u lučku infrastrukturu, kopnene transportne kanale, pruge, energetske i informacionu infrastrukturu. Jedan od najprepoznatljivijih kopnenih koridora je “Kinesko-pakistanski ekonomski koridor”, koji će omogućiti vezu između zapadnih kineskih provincija i Arabijskog mora i Indijskog okeana. Ovaj projekat, čija vrednost premašuje 40 milijardi dolara, obuhvata mrežu puteva, energetskih i drugih infrastrukturnih projekata u Pakistanu. (Jacob, 2017)

Inicijativa „Pojas i put“ sastoji se od šest glavnih ekonomskih koridora koji povezuju Kinu sa Azijom, Evropom i Afrikom, jačajući regionalnu povezanost i globalnu integraciju. To su: Novi evroazijski kopneni most koji povezuje istočnu Kinu sa Evropom preko Centralne Azije i Rusije; Kina–Mongolija–Rusija koridor u severnoj Aziji; Kina–Centralna Azija–Zapadna Azija koridor

koji povezuje Kinu sa Bliskim istokom; Kina–Indokina poluostrvo koridor u jugoistočnoj Aziji; Kina–Pakistan ekonomski koridor (CPEC), jedan od najznačajnijih, koji povezuje Xinjiang sa lukom Gwadar u Pakistanu; i Bangladeš–Kina–Indija–Mjanmar koridor (BCIM) koji povezuje jugozapadnu Kinu sa Indijom preko Mjanmara i Bangladeša. Uz ove kopnene koridore, Pomorski put svile 21. veka obuhvata mrežu luka duž Južnog kineskog mora, Indijskog okeana i Istočne Afrike, što zajedno čini ključnu infrastrukturu BRI, pokrivajući veliki deo svetske populacije i globalnog BDP-a (World Bank, 2020).

Proširenje prisustva kineskih državnih brodskih kompanija i kontrola nad lukama širom sveta predstavlja važan deo Pomorskog puta svile, koji je integralni deo inicijative „Pojas i put“ (BRI). Kroz ulaganja u luke kao što su Antwerpen (Belgija), Rotterdam (Holandija), Pirej (Grčka) i naročito luka Gwadar (Pakistan), Kina jača svoju pomorsku infrastrukturu i logističke kapacitete, obezbeđujući ključne tačke za globalnu trgovinu i osiguravajući efikasne transportne koridore. Ova strategija omogućava Kineskoj Komunističkoj Partiji da proširi svoj ekonomski i geostrateški uticaj na ključnim međunarodnim morskim putevima, što je sastavni deo šire BRI vizije za jačanje globalne povezanosti i saradnje. (Elizabeth, 2018)

Investicije u infrastrukturu duž izvoznih ruta ka Evropi će poboljšati izvozno orijentisanu kinesku privredu. Modernizacija saobraćajnica će ubrzati transport, smanjujući troškove transporta robe ka izvoznim destinacijama i činiće robu konkurentnijom na stranim tržištima. Na primer, izgradnja pruge Juksinou skratila je vreme transporta između Kine i Nemačke, smanjujući troškove transporta za 50%. (Herrero & Xu, 2016) Pruga Juksinou (*Yuxinou Railway*) povezuje Yuxi u jugozapadnoj Kini sa Lajpcigom u Nemačkoj, prolazeći kroz više zemalja centralne Azije i Evrope. Ova železnička linija je deo kineske strategije da unapredi kopnenu povezanost sa Evropom i predstavlja važan segment Novog euroazijskog kopnenog mosta, jednog od glavnih koridora inicijative „Pojas i put“ (BRI).

Istraživanja sugerišu da će izvoznici iz Kine i EU biti najveći dobitnici infrastrukturnog povezivanja u okviru BRI. Zemlje između ove dve krajnje tačke inicijative možda će osetiti manje trgovinske benefite. (Clarke, 2017)

Predviđa se da će zemlje imati koristi od mogućnosti izvoza sirovina i energenata u Kinu, koja ima rastuće energetske potrebe. Realizacija projekata u okviru BRI pruža Kini priliku za izvoz ekspertize i standarda u oblastima kao što su saobraćaj, energetika i telekomunikacije. Projekti poput izgradnje brzih pruga prema kineskom modelu doprinose usvajanju kineskih tehnoloških dostignuća kao standarda u regionu Centralne i Južne Azije.

Finansijski interesi igraju ključnu ulogu u ekonomskoj dimenziji BRI. Finansiranje infrastrukturnih projekata putem kineskih pozajmica predstavlja način za korišćenje viška dolarskih rezervi Pekinga. Ova strategija takođe podržava kineski dugoročni cilj da smanji držanje dolara i internacionalizuje svoju valutu, težeći da juan postane međunarodna rezervna valuta. Vizija "Pojasa i puta" poziva na korišćenje lokalnih valuta u međusobnim transakcijama, podržavajući investicije u kineske obveznice u juanu. Ovaj pristup dovodi u pitanje efikasnost Obaminog "zaokreta" ka istočnoj Aziji i Transpacifičkog partnerstva. (Wong, Chi, Tsui & Tiejun, 2017) „Obamin zaokret“ (*Obama's Pivot ili Rebalance to Asia*) odnosi se na strategiju koju je administracija američkog predsednika Baraka Obame započela oko 2011 i 2012. godine, a koja je imala cilj da preusmeri pažnju i resurse SAD sa Bliskog istoka i Evrope prema Aziji i Pacifiku.

Inicijativa BRI takođe odražava kinesko nezadovoljstvo postojećim svetskim finansijskim poretkom. Kina želi reformisati institucije poput Svetske banke, MMF-a i Azijske razvojne banke. Neki smatraju da je BRI deo šireg napora Kine da preformuliše globalni finansijski *status quo*. Kineski zvaničnici tvrde da njihove institucije dopunjuju postojeći sistem, ne izazivajući ga.

Finansijski aspekt BRI takođe uključuje rizik od prezaduživanja zemalja koje učestvuju u projektima. Male i već zadužene zemlje su najranjivije na ovaj rizik. Primeri poput Džibutija, Kirgistana, Laosa, Maldiva, Mongolije, Pakistana i Tadžikistana ukazuju na opasnost od povećanja spoljnog duga. Zemlje se mogu naći u situaciji da umesto ostvarivanja privrednog razvoja putem infrastrukturnih projekata dugoročno ugroze svoju finansijsku stabilnost. Primer Šri Lanke, koja je zbog nemogućnosti otplate duga predala luku Hambantota Kinezima na upravljanje na 99 godina, pokazuje rizike ovog pristupa.

Direktne kineske investicije u zemlje BRI predstavljaju još jedan značajan ekonomski aspekt. Kineske infrastrukturne kompanije i kineske investicione firme ulažu u saradnju sa zemljama koje su deo inicijative „Pojas i put“. One ulažu direktno u infrastrukturne projekte, ali i u razvoj lokalnih industrija tih zemalja, posebno u sektore visokih tehnologija i usluga. Ovaj pristup doprinosi restrukturiranju kineske privrede ka visokotehnološkim industrijama i tercijarnom sektoru. (Mingjiang, 2015) Odnosi se na strategiju kineskih ulaganja koja ide dalje od same izgradnje infrastrukture, i uključuje transfer tehnologije i know-how u domaće industrije partnerskih zemalja, razvoj proizvodnih kapaciteta u visoko tehnološkim i uslužnim sektorima i stvaranje regionalnih proizvodnih lanaca vrednosti u okviru BRI teritorija.

Napokon, BRI ima cilj zadovoljenja unutrašnjih socio-ekonomskih interesa Kine. Nejednak ekonomski razvoj između unutrašnjih provincija i obalnih područja bio je izazov za kineski ekonomski rast. Pojas i put predstavlja deo strategije za povezivanje i podsticanje ekonomske aktivnosti u unutrašnjim provincijama putem kopnenog transporta i izgradnje infrastrukture, umesto koncentracije na obalskim područjima. Ovaj pristup može unaprediti ekonomski razvoj unutrašnjih područja, smanjujući nejednakosti u ekonomiji zemlje.

Indikatori koji ilustruju efekat BRI na unutrašnji ekonomski razvoj Kine:

- Rast BDP-a po provincijama - Prema zvaničnim podacima, unutrašnje kineske provincije (kao što su Sichuan, Shaanxi, Yunnan i Xinjiang) beleže veći prosečni godišnji rast BDP-a u poslednjoj deceniji u poređenju sa obalnim provincijama (NBS, 2023). Ovo je povezano sa infrastrukturnim ulaganjima kroz BRI, koje su omogućile bolje povezivanje sa međunarodnim tržištima.
- Investicije u infrastrukturu - Kineske investicije u puteve, železnice i logističke centre u unutrašnjim regionima porasle su za preko 25% od početka implementacije BRI (World Bank, 2021). Modernizacija saobraćajne mreže smanjuje troškove transporta i vreme isporuke robe.
- Zaposlenost i prihodi u unutrašnjim provincijama - Porast zaposlenosti u sektoru usluga i industrije u unutrašnjim regionima, sa rastom prosečnih plata za oko 15-20% u poslednjih pet godina (China Statistical Yearbook, 2023). Ovo ukazuje na širenje ekonomske aktivnosti van tradicionalno razvijenih obalnih zona.

4. PERSPEKTIVE JAČANJA BRICS-a

Grupacija BRICS je tokom poslednjih godina postala važan faktor u svetu, kako u ekonomskom, tako i u političkom kontekstu. Mnogi svetski zvaničnici su diskutovali šta u budućnosti čeka zemlje članice BRICS-a, i koje će se to države pridružiti ovoj grupaciji. Sigurno je to da će se ova grupacija širiti i biti sve dominantnija.

Jedan od ključnih faktora koji će oblikovati budućnost BRICS-a je ekonomska dinamika članica ove grupe. Kina, najveća ekonomska sila među njima, i dalje će imati značajan uticaj na globalnu trgovinu, investicije i tehnološki razvoj. Njena transformacija ka sve više inovativnoj ekonomiji i širenje uticaja na međunarodnom nivou sugeriše da će BRICS zadržati svoju ekonomsku snagu. Indija sa velikom i rastućom populacijom, takođe će imati značajan uticaj na svetsku ekonomiju. Njeno fokusiranje na tehnološki sektor i usluge ukazuje na potencijal za dalji rast i razvoj. Dok se Rusija, Brazil i Južna Afrika suočavaju sa izazovima u pogledu ekonomskih performansi, i dalje imaju resurse i potencijal da doprinesu grupaciji BRICS. Uprkos ekonomskim potencijalima, budućnost BRICS-a će takođe zavisiti od sposobnosti ove grupe da koordiniše političke akcije. Da bi održali svoj uticaj, članice BRICS-a moraju aktivno raditi na rešavanju unutrašnjih razlika i jačanju međusobne saradnje. Koordinacija u ključnim pitanjima poput globalne bezbednosti, održivosti i inovacija igraće ključnu ulogu u oblikovanju njihove budućnosti.

Budućnost BRICS-a takođe će zavisiti od njihove sposobnosti da se prilagode promenama u međunarodnom okruženju. Globalna politička i ekonomska klima neprestano se menja, a BRICS će morati da bude fleksibilan i prilagodljiv kako bi efikasno odgovorio na nove izazove. Takođe, kako bi očuvali svoju relevantnost, članice BRICS-a moraju aktivno raditi na unapređenju svoje uloge u međunarodnim institucijama i procesima donošenja odluka.

Možemo istaći da budućnost grupacije BRICS izgleda obećavajuće, ali zahteva doslednost, saradnju i sposobnost prilagođavanja. Ako članice uspeju da ojačaju svoje ekonomske temelje, unaprede političku koordinaciju i efikasno odgovore na globalne izazove, BRICS će i dalje ostati ključni faktor u oblikovanju svetske ekonomske i političke scene.

4.1. Pravci proširenja BRICS-a

Na 15. Samitu BRICS-a, održanom u Johannesburgu u avgustu 2023, grupa je privukla globalnu pažnju donoseći značajnu odluku o proširenju na šest novih članica: Argentinu, Egipat, Etiopiju, Iran, Saudijsku Arabiju i Ujedinjene Arapske Emirate. Ovaj potez je istakao napore BRICS-a da se predstavi kao inkluzivna grupa koja zastupa interese globalnog Juga. Ovo proširenje, iako se smatra prilikom, predstavlja i izazove za zemlje članice BRICS-a. Proširenje BRICS-a na šest novih članica donosi izazove u vidu usklađivanja različitih ekonomskih interesa i nivoa razvoja, povećane kompleksnosti donošenja odluka, geopolitičkih pritisaka i potrebe za efikasnom integracijom novih država u postojeće institucije grupe. Indijski premijer Narendra Modi naglasio je da je BRICS postao platforma za raspravu o različitim pitanjima i brigama globalnog Juga. (Stimson, 2023) To uključuje podsticanje održivog razvoja i reformu multilateralnih institucija. Zemlje BRICS-a aktivno promovišu održivi razvoj, a lideri grupe često naglašavaju njihovu ulogu u postizanju veće "stabilnosti, održivog razvoja i prosperiteta" u svetu. Njihovi napori u podršci globalnom održivom razvoju manifestuju se kroz bilateralnu saradnju, poput strategije razvojne saradnje Indije sa afričkim zemljama. Proširenje BRICS-a imaće značajne implikacije na globalno tržište nafte, zbog toga što sada uključuje šest od deset najvećih svetskih proizvođača nafte. Zemlje poput Saudijske Arabije, Rusije, Brazila, Ujedinjenih Arapskih Emirata, Irana i Kine zajedno čine oko 30% svetske proizvodnje nafte. Ove zemlje su takođe među najvećim potrošačima energije. Ovo proširenje otvara mogućnost da BRICS utiče na energetska tržišta, a njihova koordinacija može dovesti do harmonizacije interesa i stvaranja ujedinjenog fronta u globalnim pregovorima. Ipak, uzimajući u obzir ciljeve BRICS-a u vezi s održivim razvojem i klimatskim promenama, bitno je pratiti kako će uključivanje novih zemalja proizvođača nafte uticati na ove agende. (Stimson, 2023)

Slika 1: Zemlje BRICS sa pridruženim članicama

Izvor: U.S. Global Investors, <https://www.usfunds.com/resource/new-kids-on-the-brics-what-the-blocs-expansion-means-for-the-global-geopolitical-and-economic-landscape/>

Naglašavajući ravnopravno partnerstvo i zajedničku viziju, južnoafrički predsednik Siril Ramafosa izrazio je veru u sposobnost BRICS-a da podrži promene i iskoristi postojeće mogućnosti, uprkos zabrinutostima da bi proširenje moglo otežati postizanje konsenzusa. Grupa Zemlje BRICS-a ostaju u jedinstvenoj poziciji da oblikuje svoju budućnost, ukoliko uspe iskoristiti svoje unutrašnje resurse i saradnju kako bi odgovorila na izazove i promovisala zajedničke ciljeve globalnog Juga. (BRICS)

Od 1. januara 2024. godine, BRICS se proširio sa dodatnih pet zemalja - Egipat, Etiopija, Iran, Saudijska Arabija i Ujedinjeni Arapski Emirati, čime je grupa dobila na globalnom značaju i uticaju. Argentina, zemlja sa srednjim primanjima i privredom ubrzanog rasta, takođe je dobila poziv da se pridruži ovoj prestižnoj organizaciji. Međutim, novi predsednik Havijer Milei odlučio je da ne prihvati ovu ponudu.

Naglasimo da je preko 40 zemalja pokazalo zainteresovanost za pridruživanje grupaciji BRICS, dok su čak 23 države već zvanično podnele zahtev za članstvo. Te zemlje zajedno sa osnivačima ovog saveza, dele zajednički cilj okončanja dominacije SAD-a i uspostavljanja pravednijeg svetskog ekonomskog poretka. Umesto oslanjanja na dolar, teže obavljanju spoljne trgovine koristeći svoje nacionalne valute.

Na 15. BRICS samitu, održanom od 22. do 24. avgusta 2023. godine u Johanesburgu, Južnoafrička Republika, prisustvovali su zvaničnici iz 67 država, uključujući 53 iz Afrike, što je ukazalo na široku podršku inicijativi širenja i globalnoj viziji pokreta. Ministar spoljnih poslova Rusije Sergej Lavrov izjavio je da zemlje BRICS-a zajedno čine preko 40% svetske populacije, pokrivaju više od četvrtine svetske teritorije i značajno doprinose globalnom BDP-u. Ove činjenice služe kao osnova za stratešku tvrdnju osnivača BRICS-a da transformišu savez u moćan ekonomski blok sposoban da se takmiči sa zapadnim svetom. (BRICS)

4.2. BRICS i novo nesvrstavanje

Zemlje u razvoju više nisu pasivni posmatrači u vremenu globalnih političkih kriza; naprotiv, aktivno se bore da preuzmu kontrolu nad sopstvenim razvojem i da utiču na oblikovanje novog

svetskog poretka. Na samitu BRICS-a održanom u Durbanu 2023. godine, predsednik Brazila Luiz Inasio Lula da Silva najavio je da će članice ove grupacije nastaviti da insistiraju na reformi globalnog ekonomskog sistema, s posebnim fokusom na aktivnosti u okviru G20, čije je predsedavanje Brazil preuzeo 2024. godine. Analiza položaja i dinamike zemalja u razvoju i dalje je od ključnog značaja. One ne samo da nastoje da kroz institucionalne reforme ostvare veći uticaj, već sve češće šalju poruku da su spremne da se udalje od tradicionalnih zapadnih multilateralnih struktura, okrenuvši se alternativama u kojima sve značajniju ulogu ima Kina – kao što je to bio slučaj sa Iranom 2023. godine. (Larinova, 2020)

Ciljevi zemalja u razvoju uključuju bolji pristup savremenim tehnologijama koje su ključne za dalji rast, obezbeđivanje napredne vojne opreme radi jačanja bezbednosti, povoljniji položaj u trgovinskim pregovorima s velikim tržištima poput Evropske unije i SAD-a, kao i lakši pristup prirodnim resursima u okviru saradnje sa rusko-kineskim blokom. Pored toga, nastoje da u pregovorima sa zapadnim i kineskim kreditorima obezbede povoljnije uslove za restrukturiranje dugova u kontekstu aktuelne globalne dužničke krize.

Iako pojedini zapadni analitičari i dalje izražavaju sumnju u delotvornost BRICS-a, istovremeno raste diplomatska aktivnost zapadnih vlada prema članicama ovog saveza. Na primer, savetnik za nacionalnu bezbednost SAD-a, Džejk Salivan, u više navrata je pokušavao da uspostavi bližu saradnju sa zemljama BRICS-a, uključujući zalaganje za reformu finansiranja kroz Svetsku banku i Međunarodni monetarni fond – teme koje su takođe na agendi BRICS-a. Među članicama BRICS-a postoje strateške razlike, kao što su kineske zamisli za ograničenjem uticaja Zapada i indijske posvećenosti reformi postojećih globalnih institucija, ali ipak postoji saglasnost oko važnih pitanja, naročito kada je reč o promeni međunarodne finansijske arhitekture. Uprkos izazovima, BRICS nastavlja dijalog i prilagođava zajedničke strategije sa ciljem da odgovori na savremene izazove i unapredi sopstvenu poziciju u globalnom poretku.

ZAKLJUČAK

Na kraju ovog rada možemo istaći izuzetnu važnost zemalja BRICS-a u savremenoj međunarodnoj trgovini. Ove zemlje sa novim pridruženim članicama čine veliki deo svetske populacije i veoma su važne za svetsku privredu. Njihov kolektivni privredni rast, resursi i zajednički interesi utiču na svetsku ekonomsku dinamiku, menjajući tradicionalne obrasce međunarodne trgovine, između ostalog.

Jedan od najznačajnijih aspekata saradnje zemalja BRICS-a jeste unapređenje međusobne spoljnotrgovinske razmene i stvaranje institucionalnih temelja za novu globalnu ekonomsku arhitekturu. Kroz osnivanje Nove razvojne banke i Kontingentnog rezervnog aranžmana, BRICS je pokazao jasnu nameru da stvori alternativne mehanizme za finansiranje i monetarnu stabilnost, koji nisu pod direktnim uticajem Zapada. Nova razvojna banka, sa sedištem u Šangaju, do 2025. godine finansirala je preko 100 infrastrukturnih i razvojnih projekata širom sveta, u vrednosti od više desetina milijardi dolara, posebno u oblastima zelene energije, transporta i digitalizacije.

U oblasti međunarodne trgovine, BRICS promoviše upotrebu nacionalnih valuta u bilateralnoj razmeni, što direktno utiče na smanjenje zavisnosti od američkog dolara i stvara temelje za veću monetarnu autonomiju. U nekim slučajevima, poput trgovine između Kine i Rusije ili Brazila i Kine, ovi procesi su već u toku. Paralelno s tim, razvijaju se i mehanizmi digitalne trgovine, elektronske platforme i zajedničke carinske politike koje bi olakšale bržu i sigurniju spoljnotrgovinsku razmenu.

Infrastrukturna saradnja predstavlja još jednu ključnu oblast. Kroz projekte povezivanja Azije, Afrike i Latinske Amerike, zemlje BRICS-a teže stvaranju mreža koje će podstaći regionalnu integraciju i poboljšati izvozne performanse. Pojas i put inicijativa Kine, iako formalno van BRICS-a, često se povezuje sa prioritetima ove grupacije, jer omogućava brži transport roba i povezivanje tržišta. Pruga Juksinou, koja povezuje Kinu i Nemačku, predstavlja dobar primer takvog pristupa, jer je vreme transporta skratila sa 36 na oko 16 dana, što je smanjilo troškove i povećalo konkurentnost kineske robe.

Grupacija BRICS se pokazala kao politički relevantan učesnik u međunarodnim odnosima. Dok Zapad neretko osporava njegovu koheziju, članice BRICS-a pokazuju sve više jedinstva po pitanjima reforme globalnih institucija, prava zemalja u razvoju i pravednije raspodele ekonomskih koristi. Inicijative za reformu MMF-a i Svetske banke, zalaganje za multilateralizam i protivljenje protekcionizmu i unilaterizmu, predstavljaju zajedničke tačke delovanja ove grupacije.

Efekte ovih politika već su vidljivi. Spoljnotrgovinska razmena između članica BRICS-a beleži konstantan rast, često brži od proseka globalne trgovine. Kina i Indija, kao najnaseljenije članice, ne samo da dominiraju unutar grupacije već i igraju ključnu ulogu u spoljnotrgovinskim odnosima sa Afrikom, Bliskim istokom i Latinskom Amerikom. Brazil koristi ovu platformu za povećanje izvoza prehrambenih proizvoda, dok Rusija i Iran teže jačanju energetskih veza unutar grupe.

Perspektive BRICS-a u međunarodnoj trgovini su obećavajuće, ali nisu bez izazova. Među ključne izazove spadaju unutrašnje razlike u političkim sistemima i spoljnoj politici, posebno između Kine i Indije, kao i izazovi vezani za institucionalnu koordinaciju u kontekstu širenja grupacije. Uprkos tome, veća uključenost novih članica može dodatno osnažiti ulogu BRICS-a kao platforme za svetsku trgovinsku preraspodelu.

Na kraju, možemo zaključiti da BRICS ne samo da oblikuje savremenu međunarodnu trgovinu, već i redefiniše pravila međunarodne saradnje. Umesto pasivnog uklapanja u postojeće strukture, ove zemlje aktivno kreiraju alternativne modele razvoja, finansiranja i trgovine. Njihova saradnja ima potencijal da postane osnova za novi, pravedniji i inkluzivniji svetski trgovinski poredak. Uz dalji institucionalni razvoj i stratešku koordinaciju, BRICS ima mogućnost da postane osovina nove svetske ekonomije u 21. veku.

DODACI

Grafikon 1: Faze globalizacije kroz istoriju

Grafikon 2: Obim svetske robne trgovine i rast BDP-a. od 2015. do 2022.godine

Grafikon 3: Stopa rasta realnog bruto domaćeg proizvoda (BDP) u Kini od 2012. do 2022. sa prognozama do 2028.

Grafikon 4: Udeo zemalja G7 i BRICS u globalnom BDP-u po paritetu kupovne moći

Slika 1: Zemlje BRICS sa pridruženim članicama

Tabela 1: Demografska analiza država članica BRICS-a

Tabela 2: Podaci za Brazil

Tabela 3: Podaci za Rusiju

Tabela 4: Podaci za Indiju

Tabela 5: Podaci za Kinu

Tabela 6: Podaci za Južnoafričku Republiku

Tabela 7: BDP, BDP po glavi stanovnika i stope rasta ovih indikatora za zemlje članice BRICS-a

Tabela 8: Pozicija BRICS-a u međunarodnoj trgovini

Tabela 9: Aranžman o kontingentnim rezervama

LITERATURA

1. Beausang, F. (2012). *Globalization and the BRICs: Why the BRICs Will Not Rule the World For Long*. Great Britain: Palgrave Macmillan.
2. Bergsten, C. F., & Noland, M. (2005). *The Chinese Economy and the WTO: A Decade of Reform*. Peterson Institute for International Economics.
3. Besada, H., Tok E. & Winters, K. (2013). "South Africa in the BRICS – Opportunities, Challenges and Prospects", *Africa Insight*, Vol 42 (4).
4. Bjelić, P. (2011). *Međunarodna trgovina*. Beograd: CID Ekonomskog fakulteta.
5. BRICS Joint Statistical Publication 2018, *Statistics South Africa*, Pretoria, South Africa.
6. Clarke, M. (2017). "The Belt and Road Initiative: China's New Grand Strategy?", *Asia Policy*, Vol. 24, p. 10.
7. Ćuzović, Đ. (2021). *Međunarodna trgovina*. Novi Sad.
8. Dimitrijević, D. (2017). "Chinese Investments in Serbia – A Joint Pledge for the Future of the New Silk Road", *Baltic Journal of European Studies*, Vol. 7, No. 1, p. 67.
9. Dreher, A. (2003). Does Globalization Affect Growth? University of Mannheim, *Working Paper*
10. Elizabeth, C. (2018). "China's New Revolution: The Reign of Xi Jinping", *Foreign Affairs*, p. 63 – 68.
11. Feenstra, R. C., & Taylor, A. M. (2014). *International Economics (3rd ed.)*. Pearson.
12. Goralczyk, B. (2017). "China's interests in Central and Eastern Europe: enter the dragon", *European View*, Vol. 16, No. 1, 2017, p. 156.
13. Gygli, S., Haelg, F., Sturm, J. (2018). The KOF Globalisation Index – Revisited. KOF *Working Papers*, No. 439
14. Herrero, A., Xu, J. (2016). "China's Belt and Road initiative: can Europe expect trade gains?", *Bruegel Working Paper*, Issue 5, p. 6.
15. Hoberman, J. M. (2014). *Age of Globalization*. Austin, SAD: University of Texas Press.
16. Jacob, J. (2017). "China's Belt and Road Initiative: Perspectives from India", *China & World Economy*, Vol. 25, No. 5, p. 81.

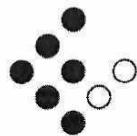
17. Johnson, R.C. i Noguera, G. (2012). "Fragmentation and Trade in Value Added over Four Decades". *NBER Working Paper 18186*. Cambridge, Massachusetts: National Bureau of Economic Research.
18. Klasing, M. i Milionis, P. (2012). "Reassessing the Evolution of World Trade, 1870–1949". *University of Groningen Working Paper*, SSRN 2087678. Groningen, Holandija.
19. Kubendran, N. (2020). Trade relation between India and other BRICS countries: A multidimensional approach using Gravity Model and Granger Causality. *Theoretical and Applied Economics*, Nmims University, India.
20. Lardy, N. R. (2019). *The State Strikes Back: The End of Economic Reform in China?* Peterson Institute for International Economics.
21. Liu, W., Dunford, M. (2016). "Inclusive globalization: unpacking China's Belt and Road Initiative", *Area Development and Policy*, Vol. 1, No. 3, p. 5.
22. Martens, P. & Ziveitz, S. (2006). *Measuring Globalization: A New Approach*.
23. Mingjiang, L. (2015). "China's 'One Belt, One Road' Initiative: New Round of Opening Up", RSIS Commentary, No. 50.
24. O'Rourke K. H., Williamson J. G. (1999). *Globalization and History: The Evolution of a Nineteenth-century Atlantic Economy*. Cambridge, London, Great Britain: The MIT.
25. Pempel, T.J. (2020). *BRICS and the New American Imperialism*, Global Rivalry and Resistance.
26. Pomeran, M. (2014). *BRICS and the New Development Bank: A Financial Revolution in the Making*. Cambridge University Press.
27. Ranjane, S., & Agraval, M. (2010). *Foreign Direct Investment in BRICS Countries: An Analysis of the Determinants*.
28. Sachs, J. D., & Woo, W. T. (2015). *The BRICS and the Global Order: A Changing International Landscape*.
29. Sahai, A., & Ghosh, A. (2018). *India's Role in Global Trade: Challenges and Opportunities*. Oxford University Press.
30. Šporer, Ž. (2000). "Controversies of Globalization". *Revija za sociologiju*, 31 (3-4), str. 165- 181.
31. Stojković, R. (2016). "Nova razvojna banka BRICS", *Bankarstvo*, Vol. 45, br. 2, str. 76-91.

32. Stuenkel, O. (2013). *South Africa's BRICS membership: A Win-Win Situation?*, African Journal of Political Science and International Relations. 7. Str. 310-319.
33. Subramanian, A., Kessler, M. (2013). *The Hyperglobalization of Trade and Its Future. Working Paper 13-6*, str. 39.
34. The strategy for BRICS economic partnership (2014). *Ufa, Russian Federation; i Ufa Declaration*, VII BRICS Summit, Ufa, Russia., https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/ufa_trade_union_forum_declaration.pdf
35. Totić, I. (2012). "Zemlje kvinteta – karakteristike zdravstvenih sistema i problemi u njihovom funkcionisanju", *Zdravstvena zaštita*, br. 6, decembar 2012, str. 6-19.
36. Wong, E., Chi, L. K., Tsui, S., & Tiejun, W. (2017). "One Belt, One Road: China's Strategy for a New Global Financial Order", *Monthly Review*, Vol. 68, No. 8.
37. World Bank (2020). *South Africa Economic Update: Trade and Industrialization*. World Bank Group

Internet izvori:

1. BRICS Development bank, <https://news-biharprabha-com.translate.goog/2014/07/brics-development-bank-top-on-agenda-of-6th-brics-summit/?> (pristup: 23.02.2024.)
2. BRICS Joint Statistical Publication 2020, <https://eng.bricsrussia2020.ru/images/132/34/1323459.pdf> (pristup: 04.03.2024.)
3. Government of Brazil, <https://www.gov.br/mre/en/subjects/international-mechanisms/inter-regional-mechanisms/brics-brazil-russia-india-china-south-africa> (pristup: 18.02.2024.)
4. IMF World Economic, <https://www.imf.org/en/Home> (pristup: 10.05.2024.)
5. Memorandum of Understanding on the Creation of the Joint BRICS Website: <http://brics.itamaraty.gov.br/agreements> (pristup: 11.04.2024.)
6. O'Neill, J. (2001) Building Better Global Economic BRICs, *Global Economics Paper* No: 66, Goldman Sachs Global Research Centre London, <https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archivepdfs/build-better-brics.pdf> (pristup: 15.02.2024.)

7. Richter, F. (2023) The Rise of the BRICS , <https://www.statista.com/chart/30638/brics-and-g7-share-of-global-gdp/> (pristup: 19.07.2024.)
8. Stimson, <https://www.stimson.org/2023/the-future-of-brics-between-objectives-and-challenges/> (pristup: 10.04.2024.)
9. Statista, <https://www.statista.com/statistics/263616/gross-domestic-product-gdp-growth-rate-in-china/> (pristup: 22.10.2024.)
10. South African Government, <https://www.gov.za/> (pristup: 16.08.2024.)
11. Treaty for the Establishment of a BRICS Contingent Reserve Arrangement, https://web.archive.org/translate/goog/web/20150925234418/http://brics.itamaraty.gov.br/media2/press-releases/220-treaty-for-the-establishment-of-a-brics-contingent-reserve-arrangement-fortaleza-july-15?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=sr&_x_tr_hl=sr&_x_tr_pto=sc (pristup: 24.06.2024.)
12. U.S. Global Investors, <https://www.usfunds.com/resource/new-kids-on-the-brics-what-the-blocs-expansion-means-for-the-global-geopolitical-and-economic-landscape/> (pristup: 14.08.2024.)
13. WTO, https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2023_ch3_e.pdf (pristup: 01.08.2024.)
14. World Bank, <https://www.worldbank.org/en/search?q=BRICS> (pristup: 27.09.2024.)
15. Washington, DC, SAD: Peterson Institute for International Economics, <https://piie.com/sites/default/files/publications/wp/wp13-6.pdf> (pristup: 05.07.2024.)

Izjava o korišćenju ličnih podataka

Dozvoljavam da se objave moji lični podaci vezani za dobijanje akademskog naziva master ekonomiste, kao što su ime i prezime, godina i mesto rođenja i datum odbrane rada.

Ovi lični podaci mogu se objaviti na mrežnim stranicama digitalne biblioteke, u elektronskom katalogu i u publikacijama Univerziteta u Beogradu – Ekonomskog fakulteta.

Ovlašćujem biblioteku Univerziteta u Beogradu – Ekonomskog fakulteta da u svoj digitalni repozitorijum unese moj završni (master) rad pod naslovom:

„Uloga i značaj grupacije BRICS u savremenoj
međunarodnoj trgovini“

koji je moje autorsko delo.

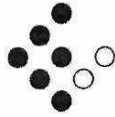
Završni (master) rad sa svim prilogima predao/la sam u elektronskom formatu pogodnom za trajno arhiviranje.

Moj završni (master) rad, pohranjen u Digitalnom repozitorijumu Univerziteta u Beogradu – Ekonomskog fakulteta i dostupan u otvorenom pristupu, mogu da koriste svi koji poštuju odredbe sadržane u CC BY licenci Kreativne zajednice (Creative Commons), a kojom je dozvoljeno umnožavanje, distribucija i javno saopštavanje dela, i prerade, uz adekvatno navođenje imena autora, čak i u komercijalne svrhe.

Potpis autora

Jelena Anić

U Beogradu, 29.10.2025.

Izjava o akademskoj čestitosti

Student/kinja: Jevtić Aleksa

Broj indeksa: 2013/22

Autor/ka master rada pod nazivom:

„Uloga i značaj grupacije BRICS u
savremenoj međunarodnoj trgovini“

Potpisivanjem izjavljujem:

- da je rad isključivo rezultat mog sopstvenog istraživačkog rada;
- da sam rad i mišljenja drugih autora koje sam koristio/la u ovom radu naznačio/la ili citirao/la u skladu sa Uputstvom;
- da su svi radovi i mišljenja drugih autora navedeni u spisku literature/referenci koji su sastavni deo ovog rada i pisani u skladu sa Uputstvom; o da sam dobio/la sve dozvole za korišćenje autorskog dela koji se u potpunosti/celosti unose u predati rad i da sam to jasno naveo/la;
- da sam svestan/na da je plagijat korišćenje tuđih radova u bilo kom obliku (kao citata, parafraza, slika, tabela, dijagrama, dizajna, planova, fotografija, filma, muzike, formula, veb sajtova, kompjuterskih programa i sl.) bez navođenja autora ili predavljanje tuđih autorskih dela kao svojih, kažnjivo po zakonu (Zakon o autorskom i srodnim pravima, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016 - Odluka US i 66/2019), kao i drugih zakona i odgovarajućih akata Univerziteta u Beogradu;
- da sam da sam svestan/na da plagijat uključuje i predavljanje, upotrebu i distribuiranje rada predavača ili drugih studenata kao sopstvenih;
- da sam svestan/na posledica koje kod dokazanog plagijata mogu prouzrokovati na predati master rad i moj status;
- da je elektronska verzija master rada identična štampanom primerku i pristajem na njegovo objavljivanje pod uslovima propisanim aktima Univerziteta;
- da nisam na etički neprihvatljiv način koristio/la alate zasnovane na veštačkoj inteligenciji prilikom pisanja master teze.

Beograd, 29.10.2025.

Potpis Jevtić Aleksa